

Дэпутацтва
не перашкода
творчасці
стар. 4

Таямніцы
Марыі
Багдановіч
стар. 6

Гучыць
са сцэны
«Перамога»
стар. 14

Паэзія на ўсе часы

Фота Наталлі Панас.

У гэтым годзе ўпершыню ў нашай краіне прайшоў Рэспубліканскі фестываль паэзіі «Масты сугучнасці», які сабраў гасцей і творцаў у горадзе Масты Гродзенскай вобласці. Мерапрыемства аб'яднала паэтаў і чытачоў з розных куткоў Беларусі. Аматыры паэтычнага слова атрымалі магчымасць прэзентаваць свае творы, мовазнаўцы і літаратуразнаўцы — абмеркаваць тэндэнцыі ў сучаснай літаратуры, а прыхільнікі творчасці беларускіх аўтараў — набыць любімую кнігу і атрымаць аўтограф аўтара.

Горад Масты стаў пляцоўкай для правядзення фестывалю не проста так. Шмат пісьменнікаў нарадзіліся менавіта тут. Жыхары горада многа зрабілі для развіцця літаратуры і мастацтва не толькі ў сваім раёне і вобласці, але і па ўсёй Беларусі. І сёння, дзякуючы плённай працы Гудзевіцкага дзяржаўнага літаратурна-краязнаўчага музея, Мастоўскага раённага аддзела культуры, Саюза пісьменнікаў Беларусі, працягваецца захаванне нацыянальных традыцый, іх пашырэнне, далучэнне таленавітай моладзі да развіцця і папулярызавання беларускай культурнай спадчыны ў рэгіёне.

«ЛіМ»-акцэнт

Спачуванне. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка выказаў спачуванні родным і бліжнім народнага артыста Беларусі Васіля Кавальчука ў сувязі з яго смерцю. «Сваё жыццё ён прывычыў Вялікаму тэатру Беларусі, на сцэне якога стварыў шмат арыгінальных і непаўторных вобразаў. Яго творчы шлях з'яўляецца для маладога пакалення артыстаў прыкладам самаадданнага служэння мастацтву і адданасці любімай справе. Светлая памяць пра Васіля Васільевіча назавуць захаваецца ў нашых сэрцах», — гаворыцца ў спачуванні.

Памяць. У Пастаянным Камітэце Саюзнай дзяржавы да 80-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў рыхтуюць прэзентацыю новага выдання пра беларускіх партызан з серыі «Бібліятэка Саюзнай дзяржавы». Аб гэтым раскажаў дзяржаўны сакратар Саюзнай дзяржавы Дзмітрый Мезенцаў у інтэрв'ю тэлеканалу «Беларусь 1», паведамляе БелТА. Кніга будзе складацца амаль з 400 старонак. Шмат фактычнага матэрыялу друкуецца ўпершыню. Выданне з серыі «Абаронцы Айчыны» «Аперацыя Баграціён. Партызаны беларускай зямлі» раскажа пра подзвіг мужнасці, пакуты народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Прэзентацыя гэтай кнігі запланавана на 22 чэрвеня ў Брэсцкай крэпасці і напярэдадні 3 ліпеня ў Мінску.

Спадчына. Сёння ў межах Тэдня беларускай культуры і мастацтваў, арганізаванага Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН, адбудзецца День старажытнабеларускай культуры. Прайдзе першая навукова-практычная канферэнцыя маладых даследчыкаў Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі «Навука і моладзь: актуальныя праблемы даследаванняў у XXI стагоддзі». Як удакладняе БелТА, сёння таксама запланавана адкрыццё выставачнай экспазіцыі, якая будзе ўключыць адрэстаўраваныя творы іканапісу з калекцыі аддзела старажытнабеларускай культуры; сучаснае адзенне маладых мадэльераў, створанае па беларускіх народных матывах. Таксама будзе праведзены круглы стол «Актуальныя пытанні захавання і папулярызацыі беларускай культурнай спадчыны».

Фестываль. На XXX Мінскім міжнародным кінафестывалі «Лістапад» асноўны акцэнт будзе зроблены на прэзентацыі фільмаў дзяржаў — удзельніц СНД. Па інфармацыі БелТА, падрыхтоўка да юбілейнага кінафестывалу ў Рэспубліцы Беларусь ўжо распачата. Дзейнічае арганізацыйны камітэт, які ўжо правёў першае пасяджэнне і зацвердзіў тэрміны правядзення і слоган гэтага кінафоруму. Юбілейны кінафестываль «Лістапад» прайдзе пад дэвізам «Кіно са знакам якасці».

Конкурс. Напярэдадні свайго дня нараджэння Вялікі тэатр Беларусі арганізаваў конкурс, дзкуючы якому аматары мастацтва правядуць найбліжэйшую суботу цікава. Пятнаццаць пераможцаў змогуць 25 мая пабываць на экскурсіі па закулісі: убачыць рэпетыцыі балета, прыняць удзел у майстар-класе па оперных спевах, пагутарыць з любімымі артыстамі і ўзяць у іх аўтограф, пачуць таленавітых музыкантаў на імправізаваным канцэрте, а таксама зрабіць фотаздымкі на памяць. Як расказалі ва ўстанове культуры БелТА, удзельнікі павінны былі даслаць фота набытых білетаў у Вялікі тэатр, які яны плануюць наведаць з канца мая і на працягу чэрвеня (колькасць білетаў не была абмежавана). Да пісьма трэба было дадаць фатаграфію ці відэа (спасылку на відэа) з разважаннямі наконт таго, што для іх значыць тэатр. Імёны шчасліўчыкаў можна даведацца на афіцыйным сайце і ў сацыяльных сетках тэатра.

Юбілей. У канцы чэрвеня Віцебск будзе святкаваць сваё 1050-годдзе. На свята горад атрымае вельмі сімвалічны падарунак, створаны самімі гараджанамі, — палатно даўжынёй 44 метры, складзенае з маляванак з яркімі кветкамі. Майстры культурна-гістарычнага комплексу запрашаюць усіх ахвотных — школьнікаў, наведвальнікаў выставак, працоўныя калектывы — далучыцца да стварэння маляванак. Як паведаміла БелТА, за месяц з пачатку акцыі размалявалі ўжо 16 метраў. Маштабнае палатно ўпрыгожыць сквер Маякоўскага за гарадской рагушай.

Свята. Спартыўна-культурны фестываль «Выстокі» прайдзе з 6 да 8 чэрвеня ў Пружанах, паведамілі БелТА. З моманту заснавання ў 2021 годзе гэтае свята адбудзецца 20-ы раз. Сёлета яно прайдзе толькі ў адным горадзе — у новым пашираным фармаце і стане яшчэ больш яркім, насычаным і цікавым. У гэтай фестывалю будзе дастаткова часу для знаёмства з гістарычнай і культурнай спадчынай горада з 590-гадовай гісторыяй, народнымі промысламі, роднымі брэндамі і вядомымі людзьмі гэтага цікавага кутка Беларусі.

Агляд афіцыйных падзей ад **Валянціны ПЯТРОВАЙ**

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Фестывалі і не толькі

На пасяджэнні прэзідыума Саюза пісьменнікаў Беларусі, якое прайшло 17 мая, абмеркаваны шэраг актуальных пытанняў дзейнасці і развіцця творчай арганізацыі.

Пасля традыцыйнага прыёму ў шэрагі творчай арганізацыі з дакладам аб падрыхтоўцы да XXIII Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне, які пройдзе 14 і 15 чэрвеня, выступіла першы намеснік старшыні СПБ Алена Стэльмах. Акрамя ўдзелу ў традыцыйных мерапрыемствах фестывалю, абдуцца сустрэчы вядомых літаратараў з працоўнымі калектывамі прадрывстваў і арганізацый Маладзечанскага раёна. Надыходзіць лета — час вялікіх канікул, цікавых сустрэч і карыснага адпачынку. Адным з найлепшых

сродкаў інтэлектуальнага ўдасканалення ва ўсе часы з'яўлялася чытанне. Пра ўдзел пісьменнікаў творчага саюза ў Рэспубліканскай акцыі «Лета з добрай кнігай» раскажаў старшыня Мінскага абласнога аддзялення СПБ Леанід Крыванос.

Аб традыцыйным ужо фестывалі дзіцячай літаратуры «Міхасёвы прыгоды», што на пачатку першага летняга месяца прайдзе ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа, распавёў старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Аляксей Карлюкевіч.

На пасяджэнні прэзідыума былі абмеркаваны і іншыя пытанні, якія хвалююць творцаў. Сярод іх — правядзенне літаратурных конкурсаў з удзелам Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Аляксей ЦІМАФЕЕЎ

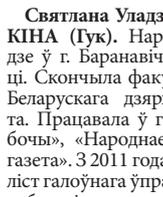
прыняты ў СПБ

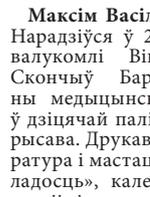
Лідзія Міхайлаўна ГАРДЫНЕЦ. Нарадзілася ў 1952 годзе ў в. Аўгустова Валожынскага раёна Мінскай вобласці. Скончыла Мінскі кааператыўны тэхнікум. Працавала на розных пасадах у сферы гандлю. Аўтар зборнікаў вершаў «Саламяны капялюшкі», «Ад твайго парога», «Я сябрую з сонцам».

Паліна Дзянісаўна КОРНЕВА. Нарадзілася ў 2004 годзе ў г. Барысаве Мінскай вобласці. Студэнтка Беларускага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта. Друкавалася ў газеце «Літаратура і мастацтва», часопісе «Маладосць», альманаху «Першацвет», укладальнік і аўтар калектывнага зборніка «Цень зоркі».

Святлана Уладзіміраўна ДЗЯДЗІН-КІНА (Гук). Нарадзілася ў 1961 годзе ў г. Баранавічы Брэсцкай вобласці. Скончыла факультэт журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працавала ў газетзе «Віцебскі рабочы», «Народнае слова», «Народная газета». З 2011 года — галоўны спецыяліст галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы і на справах моладзі Віцебскага аблвыканкама. Аўтар кніг «Бабраня на Бузянцы», «Юшка Вялеса», «Река памяты».

Максім Васільевіч ХАЦКЕВІЧ. Нарадзіўся ў 2001 годзе ў г. Новалукомлі Віцебскай вобласці. Скончыў Барысаўскі дзяржаўны медыцынскі каледж. Працуе ў дзіцячай паліклініцы горада Барысаве. Друкаваўся ў газеце «Літаратура і мастацтва», часопісе «Маладосць», калектывным зборніку паэзіі і прозы «Самовозгорание души».

Сустрэчы ў галоўнай кніжніцы Прынямоння

У Гродзенскай абласной навуковай бібліятэцы імя Я.Ф. Карскага 21 мая прайшло адразу некалькі творчых сустрэч, арганізаваных сумесна з Выдавецкім домам «Звязда» і Саюзам пісьменнікаў Беларусі.

Аліна Сабучь.

Намеснік старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі, галоўны рэдактар газеты «Літаратура і мастацтва» Аляксей Чарота пазнаёміў прысутных з гісторыяй і сённяшнім днём штогтыднёвіка творчай інтэлігенцыі Беларусі, распавёў аб праектах і найбліжэйшых планах рэдакцыі.

Сакрэтамі сваёй творчай лабараторыі падзялілася з гродзенскімі аматарамі літаратуры вядомая пісьменніца Алена Бржава, якая прэзентавала кнігі «Дараванне» (выдадзена на трох мовах — беларускай, рускай і нямецкай) і «Імя Тени — Свет»,

што пабачылі свет у розныя гады ў Выдавецкім доме «Звязда». Сёння, калі Беларусь адзначае 80-годдзе вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, апавесць «Дараванне», дзе паказваецца, як вайна да нашага часу працягла ўплывае на людзей, падаецца асабліва актуальнай.

Завяршыўся дзень сустрэч у галоўнай кніжніцы Прынямоння прэзентацыйнай кнігі «Наперад ісці чалавеку гуманнаму...»: беларуская мастацкая публіцыстыка XX—XXI стагоддзяў кандыдата філалагічных навук, літаратуразнаўцы, паэтэсы Аліны Сабучь, што прайшла ў фармаце творчага вечара «Радком сва-ім спрабую шчыраваць...» Аўтара прыйшлі павіншаваць калегі па ўніверсітэце, пісьменніцай арганізацыі, бібліятэкары і студэнты — былыя і сённяшнія.

Аляксей ЦІМАФЕЕЎ
Фота Людмілы ДРАЗДОВАЙ

Голас прагі жыцця і міру

Традыцыйнай грамадска-літаратурнай акцыяй «Пад мірным небам Беларусі» Гродзенскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі адзначыла свята Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне.

Пісьменніцкі дэсант наведаў нашых сяброў з аддзялення дзённага знаходжання для інвалідаў Цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва Кастрычніцкага раёна горада Гродна. Калектывам аддзялення кіруе Ігар Анатольевіч Карнюшка. Менавіта дзкуючы яму жыццё пастаяльнай цэнтра напоўнена яркімі, запамінальнымі падзеямі.

У склад удзельнікаў акцыі «Пад мірным небам Беларусі — 2024» увайшлі старшыня Гродзенскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі паэтэса

Людміла Кебіч; дзіця вайны, паэт Браніслаў Ермашкевіч; паэт, блогер Анатоль Апанасевіч; паэтэса Кацярына Каламіяцава і аўтар гэтых радкоў. Акрамя літаратурна-мастацкіх твораў ваенна-патрыятычнага зместу ў праграме акцыі прагучалі і песні на тэмы Вялікай Айчыннай вайны і Перамогі.

У знак непахіснага сяброўства аддзяленне дзённага знаходжання для інвалідаў атрымала ад гродзенскіх пісьменнікаў кнігі з аўтографамі. Асноўным матывам мерапрыемства стала неабходнасць захавання еднасці і мірнага неба над нашай Радзімай. Роднае мастацкае слова натхніла, напоўніла кранальнай цеплынёй сэрцы людзей, дзе будзе гучаць голасам вечнай памяці, прагі жыцця і міру.

Дзмітрый РАДЗІВОНЧЫК

стасункі

Уладзімір Караткевіч у Азербайджане

Добрая літаратурная навіна прыйшла з Баку. У найбліжэйшы час будзе завершана праца над аднатомнікам прозы і паэзіі Уладзіміра Караткевіча ў перакладзе на азербайджанскую мову.

Расказвае прафесар Бакинскага славянскага ўніверсітэта, галоўны рэдактар часопіса «Русский язык и литература в Азербайджане», доктар філалагічных навук Флора Наджы:

— Мы задумалі кнігу яшчэ да 90-годдзя з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры. Меркавалі выдаць зборнік паэтычных і празаічных твораў аўтара «Дзікага палывання караля Стаха» ў перавасабленні нашых перакладчыкаў яшчэ ў 2020 годзе. Але пандэмія і іншыя прычыны сталі перашкодай для рэалізацыі гэтага творчага

праекта. Хаця асобныя творы мы ўсё ж надрукавалі ў азербайджанскім перыядычным друку, размясцілі ў інтэрнэт-прасторы на азербайджанскай мове. Я нават да 90-годдзя пісьменніка падрыхтавала артыкул «Уладзімір Караткевіч: «Быў. Ёсць. Буду...» Асабіста я ў захапленні ад творчасці гэтага аўтара. Шкадую, што прыйшла да асэнсавання яго прозы і паэзіі толькі ў сталым узросце. І цяпер вельмі рада, што кніга пабачыць свет. Упэўнена, што яна будзе мець шырокі розгалас сярэд нашых чытачоў па ўсім Азербайджане. Ды і ўвогуле ў свеце. Вы цудоўна ведаеце, што даволі шмат азербайджанцаў прыязвае ў самых розных краінах свету. Ведаю, што яны не забываюцца пра сваю родную мову.

Кніга Уладзіміра Караткевіча на азербайджанскай мове стане яшчэ

адным мастком у фарміраванні шырокай дарогі па яднанні літаратур Беларусі і Азербайджана. У апошнія гады ў Выдавецкім доме «Звязда» пабачылі свет кнігі Севіндж Нурукызы, Чынгіза Алі аглу, Лейлы Аліевай, а таксама «Анталогія сучаснай азербайджанскай паэзіі» ў перакладзе на беларускую мову. Паэт і перакладчык Чынгіз Алі аглу за ўклад у развіццё беларуска-азербайджанскіх гуманітарных і літаратурных сувязей узнагароджаны медалём Францыска Скарыны. І Флора Наджы, і Чынгіз Алі аглу, а яшчэ празаік, драматург і перакладчык Камран Назірлі — частыя госці ў Беларусі. А цяпер да пашырэння беларуска-азербайджанскай літаратурнай дружбы спрычынніўся і галоўны рэдактар міжнароднага часопіса «Мой Азербайджан» Эміль Насірлі.

Кастусь ЛЕШНІЦА

Пекін наведваў беларускі пісьменнік

УКітай пабываў вядомы беларускі літаратар і журналіст Вячаслаў Бандарэнка. Разам з калегамі ён працуе над фільмам, прысвечаным удзелу кітайцаў у Вялікай Айчыннай вайне ў Беларусі. Акрамя гэтага, зусім нядаўна Вячаслаў завяршыў работу над аповецю, прысвечанай сабраўству беларускага хлопца і кітайскай дзяўчыны на самым досвітку стварэння Кітайскай Народнай Рэспублікі.

Вячаслаў Бандарэнка сустрэўся з перакладчыкам беларускай літаратуры на кітайскую мову дэканам факультэта рускай мовы Другога Пекінскага ўніверсітэта замежных моў Хань Сяе. Перадаў яму, перакладчыку Гу Юю і галоўнаму рэдактару часопіса «Руская літаратура і мастацтва» доктару філалагічных навук Ся Чжунсяню граматы Саюза пісьменнікаў Беларусі, а для Цэнтра даследаванняў Беларусі, які працуе ва ўніверсітэце, кнігі з твораў беларускіх пісьменнікаў, якія выдадзены ў выдавецтве «Аверсэв» у серыі «Сучасная беларуская літаратура»

і асобныя нумары часопіса «Беларусь» з публікацыямі перакладаў вершаў беларускіх паэтаў на кітайскую мову. Гэтыя пераклады ажыццявіў прафесар Гу Юю.

— Мы вельмі рады сустрэчы з беларускім пісьменнікам і сцэнарыстам Вячаславам Бандарэнкам, — зазначыў Хань Сяе. — Я з вялікай цікавасцю пазнаёмлюся з яго аповецю на кітайскую тэму. І ўпэўнены, што ў найбліжэйшы час яе перакладу. Рады мы і папаўненню кніжных фондаў нашага беларускага цэнтра. Спадзяюся, што дзякуючы такім стасункам будзе пашырацца атрад перакладчыкаў беларускай прозы і паэзіі на кітайскую мову, атрад даследчыкаў беларускай літаратуры ў Кітаі.

Нагадаем, што ў розны час у апошнія дзесяці-пятнаццаць гадоў у Кітаі пабывалі беларускія пісьменнікі і публіцысты Аляксей Чарота, Навум Гальпяровіч, Аляксей Карлюкевіч, Мікалай Літвінаў, Аліна Грышкевіч... Дзякуючы намаганням Хань Сяе ў Пекіне выйшла некалькі кніг сучасных беларускіх літаратараў у перакладзе на кітайскую мову.

Раман СЭРВАЧ

з нагоды

Разгадаць таямніцу Быкава

Дырэктар Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы НАН Беларусі, доктар філалагічных навук, прафесар Іван Саверчанка прыняў удзел у круглым stole, прысвечаным 100-годдзю Васіля Быкава.

Мерапрыемства праходзіла ва ўтульнай атмасферы Віцебскай абласной бібліятэкі. На ім прысутнічалі студэнты і выкладчыкі Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. М. Машэрава, а таксама шматлікія

прыхільнікі творчасці народнага пісьменніка.

Вучоны і літаратар выступіў з дакладам «Псіхалагізм і алегарычнасць твораў Васіля Быкава», у якім звярнуў увагу на асаблівасці паэтыкі і мастацкага стылю знакамітага пісьменніка, адзначыў яго імкненне разгадаць таямніцу душы чалавека, вытлумачыць глыбінныя матывы ўчынкаў і паводзін герояў у надзвычайных сітуацыях.

Дакладчык падкрэсліў выключную ідэйна-мастацкую каштоўнасць

рамана В. Быкава «Кар'ер» і яго алегарычных аповецей «Мурашы» і «Герой», на старонках якіх паказаны багаты свет эмоцый і перажыванняў чалавека.

Падчас наведвання Віцебска Іван Саверчанка таксама выступіў з лекцыяй-прэзентацыяй, падчас якой пазнаёміў са сваімі новымі кнігамі: «Стражы Отчизны: князья и магнаты Белорусской земли» і «Рождение легенды: Беларусь в IX—XV вв.»

Язэп ЛІТВИНОВІЧ

да ведама

Вёска цмокаў: чытаем з бацькамі

Па заказе Міністэрства інфармацыі Выдавецкі дом «Звязда» выпускае кнігу для самых маленькіх — «Сказкі-улыбки для весёлых дошколаў». Аўтар — Алена Гневушава, якая толькі пачынае свой шлях у дзіцячай літаратуры.

Пад адной вокладкай маляўніча аформленай кніжным графікам Галінай Івановай кніжачкі, адрасаванай дзецям дашкольнага ўзросту, сабраны адметныя, надзвычай захапляльныя гісторыі. Іх характар тлумачаць назвы кароткіх раздзелаў: «Вёска цмокаў», «Мышаня, якое стала... сланом!», «Пра вельмі дзіўную карову», «Кот-балбатун», «Няня для казкі», «Мыльныя монстрыкі», «Чарапашка», «Пра русалачку з сапраўднай ракі!», «Пра вераб'я, якога завуць Ік», «Сонейка і баксёрскія пальчаткі», «Зорчак», «Чароўная

грыва адзінарожкі». Гісторыі сапраўды чароўныя!..

«Сказкі-улыбки для весёлых дошколаў» — другая кніга члена Саюза пісьменнікаў Алены Гневушавай, маці двух дзетак. Па прафесіі журналістка, Алена Анатольеўна — вялікая прыдумшчыца цікавых казачных гісторый. Пісьменніца жыве ў Брэсце, у фантазіях і на паперы выбудоўвае свае новыя творы, якія ў першую чаргу чытае ці расказвае сваім дзецям. Будзем спадзявацца, што следам за кнігай «казак-умешак» да чытача прыйдуць яе новыя кнігі, адрасаваныя найперш дашколятам.

Набыць кнігу Алены Гневушавай можна ў кнігарні «Акадэмікніга» ці ў кнігарнях ААТ «Белкніга» па ўсёй краіне. Вясялага чытання бацькам! І маленькім чытачам, калі яны ўжо адкрываюць кнігі і ведаюць літары!

Мацвей ПАШКОЎСКИ

«ЛіМ»-люстэрка

Падпісанне Пагаднення аб супрацоўніцтве паміж Навасібірскай дзяржаўнай абласной навуковай бібліятэкай і Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі адбудзецца сёння ў рамках Дзён Навасібірскай вобласці ў Рэспубліцы Беларусь. Падчас мерапрыемства пройдзе адкрыццё выстаўкі постараў, якія прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння лётчыка-знішчальніка, тройчы Героя Савецкага Саюза, маршала авіяцыі СССР А. І. Пакрышкіна. Адбудзецца перадача ў дар кніг навасібірскіх аўтараў ад ГА «Навасібірскае бібліятэчнае таварыства» і часопіса «Сібірскія агні». У рамках мерапрыемства запланавана сустрэча з членамі Саюза пісьменнікаў Расіі Міхаілам Шчукіным і Міхаілам Хлебніковым.

Выставачны праект «Сібір тут» можа будзе пачаць з 24 мая да 4 ліпеня 2024 года ў Нацыянальным гістарычным музеі. Ён падрыхтаваны Навасібірскім краязнаўчым музеем у рамках святкавання Дзён культуры Навасібірскай вобласці ў Рэспубліцы Беларусь. Асобны раздзел праекта прысвечаны сузунскай іконе, якая нясе ў сабе цэпльна і душэўнасць спрочанай трактоўкі вобраў хрысціянскіх святых.

Выстаўка БелТА «Паралельныя светы» прадстаўлена ў Маскве ў Дэлеватыві і культурным комплексе Пасольства Беларусі ў Расіі. Аснову праекта склалі 18 плакатаў, на якіх можна пабачыць кадры з архіва БелТА і Беларускага дзяржаўнага архіва кінафотонадамукументаў, якія адлюстроўваюць два светы: свет дзяржавы — стварэння і развіцця — і свет апазіцыі — разбурэння і дэградацыі. Упершыню праект «Паралельныя светы» быў прадстаўлены ў студзені на агляднай пляцоўцы Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі (за пяць дзён работы выстаўкі з ёй азнаёміліся больш за 8 тыс. чалавек).

Лаўрэаты расійскай тэатральнай прэміі «Залатая маска» будуць аб'яўлены 24 чэрвеня на гістарычнай сцэне Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Яўгенія Вахтангава. Паводле інфармацыі «ИТАР-ТАСС», прэтэндэнтамі на «Залатую маску» з'яўляюцца 40 тэатраў, 184 тэатральныя дзеячы ў прыватных намінацыях. Сёлета фестываль-конкурс праводзіўся ў інавацыйным фармаце. З 11 лютага да 15 мая журы праглядала намінаваныя на прэмію спектаклі ў рэгіёнах, дзе яны былі створаны. Гэта 21 горад Расіі.

Лаўрэатам Міжнароднай Букараўскай прэміі, якая прысуджаецца ў галіне літаратуры на англійскай мове, стала нямецкая пісьменніца Джэні Эрпенбек. Адзначаны яе раман «Кайрас», паведамляе «ИТАР-ТАСС». Па існуючых правілах удадальнік прэміі павінен падзяліць грошавы прыз з перакладчыкам кнігі на англійскую мову. У гэтай ролі выступіў нямецкі паэт Міхаэль Хофман. Кніга, названая па імені грэчаскага бога шчаслівага выпадку, распаўвае пра адносіны Катарыны і Ханса, якія разгортваюцца на фоне падзення Берлінскай сцяны ў 1989 годзе.

Чарговай цырымонія ўручэння амерыканскай музычнай прэміі Grammy пройдзе 2 лютага 2025 года ў Лос-Анджэлесе (штат Каліфорнія), піша «ИТАР-ТАСС». Імёны намінантаў абвясціць 8 лістапада. Галасаванне працягнецца да 3 студзеня 2025 года. Прэтэндаваць на прэмію могуць музычныя творы, выпушчаныя ў перыяд з 16 верасня 2023 года да 30 жніўня 2024 года.

Вядомая амерыканская актрыса Скарлет Ёхансан адмовіла кампаніі OpenAI у выкарыстанні свайго голасу для адной з аперацыйных сістэм на базе штучнага інтэлекту, піша *film.ru*. На мінулым тыдні OpenAI прэзентаваў новую сістэму Sky, чый голас быў падобны на голас Ёхансан. Кіназорка падкрэсліла, што ў часы ўсеагульнай барацьбы з дыпфейкамі, абароны працы, ідэнтычнасці патрэбна ўвесці адпаведнае заканадаўства, якое кантралюе штучны інтэлект.

Названы сцэнарыст наступных «Піратаў Брукгаймаера паведаміў, што шоста частка знакамітага прыгодніцкага фільма перазапусціць серыю. Яе сцэнарыі, як паведамляе *film.ru*, піша Джэф Натансон («Кароль Леў», «Злаві мяне, калі зможаш»).

Галоўныя ролі ў новай драме аб выкраданні Геці выканаюць Кэці Холмс («Бэтмэн: Пачатак») і лаўрэат «Оскара» Аль Пачына. Гісторыя выкарання была апісана ў фільме «Усе грошы свету» Рыдлі Скота і ў серыяле «Траст». *film.ru* паведамляе, што рэжысёрам выступіць Дзіта Манцэль. Здымкі стартуюць зімой у Італіі.

Цікавінкі ад Валянціны ПЯТРОВАЙ

Уладзімір ГАЎРЫЛОВІЧ:

«Я ніколі не быў раўнадушны да жыцця...»

Уладзімір Гаўрыловіч добра вядомы ў літаратурным асяроддзі. Аднак сёння падстава для гутаркі з гэтым творцам іншага кшталту — абранне яго дэпутатам Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. Зразумела, без разваг і думак пра кнігі таксама не абшлось.

— Уладзімір Мікалаевіч, вы ўжо амаль дваццаць гадоў узначалываеце Гомельскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі, сталі каля яго вытокаў. Вы — аўтар больш за 35 мастацкіх кніг прозы, лаўрэат шматлікіх прэмій, заслужаны дзеяч культуры Беларусі, уладальнік медаля Францыска Скарыны, «Чалавек года Гомельшчыны — 2023» у намінацыі «Лідар». Здавалася, можна было б ужо «спачываць на лаўрах». Што прымушае рухацца далей, развівацца? Падштурхоўвае хтосьці з блізкіх ці гэта ваша ўнутраная ўстаноўка, такое выхаванне?

— З наскоку і не адкажаш... Відэавачна адно: жыццёвы прыклад мне паказалі старэйшыя, якія далі ў дзяцінстве на гэта адпаведную ўстаноўку.

Мой дзядуля-палішук Ігнат Адамавіч Буйкевіч меў два класы адукацыі. Усё жыццё працаваў на зямлі. Франтавік, які пасля Вялікай Айчыннай узначаліў знішчаны фашыстамі калгас, вучыў мяне, якой бы справай ні займаўся, аднаму: старанна працаваць. Не складаючы рук. Да знімогі, да смага поту. І ніколі не падводзіць людзей. Вучыў: абяцаў — зрабі, не можаш — не абядай, шануй давер — людзі заўсёды падтрымаюць. Тады ніякія складанасці жыцця, што чакаюць наперадзе, а яны абавязкова будуць, як і ў любога пакалення, не спалохаюць.

Так, у маім жыцці быў прыклад чалавека, які замяніў мне бацьку (ён памёр, калі мне было адзінаццаць) і якога да глыбокай старасці і сыходу з жыцця надта паважалі аднавяскоўцы, раіліся з ім па любой нагодзе (у дзедавай хаце заўсёды было людна!), як зрабіць лепей, па сумленні. Не мне даваць сабе ацэнку, але ж стараюся быць падобным на дзеда Ігнаці, ён для мяне пэўны арыенцір, бо жыў для людзей. Але не ўсё адбылася з яго светапогляду ў маім характары, паводзінах, працаздольнасці, неаб'якаваці да чужых страт, чалавечага болю... І, канешне, прыклад маці, Яўгеніі Ігнацінай, якая была такой жа, падобнай на дзеда: з людзьмі раіла жыць па-добраму. Матуля не сядзела на месцы, усё шчыравала, бо прыйшлося паднімаць-выпускаць на шырокія прасторы жыцця, дапамагчы не памыліцца, абраць правільны кірунак чатыром асірацелым дзецім — двум сынам і дзвюм дочкам.

Быў і такі прыклад. У вёсцы з асаблівай павагай ставіліся да настаўнікаў. Я ж палюбіў урокі мовы і літаратуры Ганны Ігнацінай Жыткавец. І, выбіраючы прафесію, дзякуючы ёй абраў няпросты шлях настаўніцтва. Вучыўся ў сталічным педінстытуце, вярнуўся працаваць на сваё турава-жыткавецкае Палесце, у роднай школе замяніў нашу Ігнаціеўну (так звалі яе ў вёсцы), якая захварэла і пайшла на пенсію... Служыў у войску, працаваў настаўнікам, затым дырэктарам суседняй школы. Пасля — журналісцкі хлеб, рэдактарства ў «раёніцы». А паралельна — яшчэ і пісьменніцкі.

— Які з іх самы цяжкі?

— Адназначна пісьменніцкі... Тут я цалкам згодны з легендарным Віктарам Астаф'евым, які яшчэ ў 1990 годзе напісаў: «Пісательский труд — беспрестанный поиск, сложный, изнурительный, доводящий порой до отчаяния. Лишь посредством творчества, привыкшей пользоваться «вторичным сырьём», живется легко и вольготно. Я же <...> всякий раз

со страхом приступаю к новой вещи, потому уже «разгоняюсь, вхожу» в нее, пока не закончу, никакого покоя не знаю...»

Гэтага спакою і я дзесяцігоддзямі не знаходжу. Цяжкая гэтая праца, відэавачна, таму, што да пісьменніцкай справы я стаўлюся як да святой. Так мяне выхавалі: адносіцца ўвогуле да літаратуры як да падручніка жыцця. Іначай нельга нават браць у рукі аловак... Я ў гэтым і цяпер перакананы.

Але ж тут ёсць і твая бяда як творцы. Хоць і пастаўлена апошня кропка, і твор надрукаваны, цяпер павінна з'явіцца радасць на душы, што выказаўся (бывае, што адчуваеш сябе ў гэты момант поўнасна спустошаным — усё аддаў чытачу!) — а тут нарастае перажыванне: ці ўсё зроблена як след? І галоўнае — ці не дарэмна адарваў яго, чытача (а ён жа цяпер не надта і шматлікі!) ад літаратуры сапраўднай, літаратуры найвышэйшага гатунку? Можна, я ім, нашым тытанам, сваёй «самадзейнасцю» ў нечым перашкодзіў? Як пісаў той жа Астаф'еў, ці маеш «на гэта права, падставы»?

Гэта праўда: рэдка бываю задаволены тым, што напісаў. Перажываеш за кожнае выкарыстанне слоўца. Бо напісанае — тваё «дзіця». І табе несці адказнасць за яго ўсё жыццё. І гэта нейкі асаблівы, трывожны крыж.

Цяпер, з узростам, а ў літаратуры я амаль чатыры дзесяцігоддзі, прыходзіць да высновы, што калі нешта і атрымлівалася напісаць ды карыснае зрабіць для той жа пісьменніцкай суполкі і грамадства, то толькі таму, што верыў: *творчасць — гэта сапраўды нешта святое і людзям асабліва важнае*. Без гэтай веры нельга быць літаратарам.

— Не кожны творчы чалавек за хоча пайсці ў палітыку, займацца адказнай грамадскай дзейнасцю, бо гэта патрабуе часу, энергіі, энтузіязму. Што вамі кіравала, калі вырашылі вылучацца ў дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь?

— Мабыць, тое, што я ніколі не быў раўнадушны да жыцця, да таго, што адбываецца вакол і што хвалюе людзей. А яно, жыццё, ніколі ж не было лёгкім... Мяне як грамадзяніна, педагога і журналіста не маглі не хваляваць афганскія падзеі (там ваявалі мае пагодкі), калі жудаснай радыеактыўнай хмарай накрыла нас чарнобыльская трагедыя, адабраўшы здароўе і перакрэсліўшы шчасце жыць на роднай зямлі тысячам ішчаранамі. А гарбачоўская неразумная перабудова? Яна не толькі спустошыла кравы, але і нарадзіла расчараванне ў душах ды новыя віды крыміналу. Ці страшны, нечаканы развал неабсяжнай

краіны, якая дала мне, вясковаму сіраце (і не толькі мне!), усё неабходнае, каб набыць веды, жыць, працаваць, тварыць. Мая маладосць супала з няпростым фарміраваннем беларускай дзяржаўнасці пад кіраўніцтвам Аляксандра Лукашэнкі, калі распачалося пэдагагічнае аднаўленне эканомікі і ўсіх жыццёва важных для незалежнай Беларусі сфер. Няпроста, але пакрысе ўзрастаў і матэрыяльны дабрабыт людзей, пра маю Радзіму сталі гаварыць як пра дзяржаву. Я ганарыўся гэтым! Сёння, перажыўшы многае, мы стварылі краіну вялікіх магчымасцей для любога чалавека, які — згадаю свайго дзеда! — старанна, самаадана працуе, дбае пра сваю сям'ю, пра свой род, які любіць і не здраджае сваёй дзяржаве, зберагае яе гісторыю, культурны і нацыянальны код.

На кожным этапе свайго жыцця, хоць і трохі пафасна гэта прагучыць, і я стараўся прынесьці найбольшы карысць людзям. У педагогіцы перадаваў вопыт папярэдніх пакаленняў вучням, уплываў на іх густы і маральныя прыныцы, выхоўваў патрыятычныя пачуцці, падказваў, як і мне некалі падказвалі старэйшыя, якую лепш выбраць дарогу. Чвэрць стагоддзя аддаў журналістыцы. І — як галоўны рэдактар — арганізаваў журналісцкай справы ў рэгіёнах. Шмат важнага дасягнута калектывамі, якія ўзначаліваў, «Новага Палесся» і «Гомельскія ведамасці». Два дзясяці гадоў працы кіраўніком пісьменніцкай арганізацыі ў вобласці — гэта таксама няпросты шлях і пэўны досвед...

Я шмат пісаў. Галоўны герой у журналісцкіх матэрыялах — просты, нераўнадушны чалавек, але са сваёй жыццёвай пазіцыяй. Здаралася, што за гэтую пазіцыю ён, чалавек працы, сумленны і шчыры, часам неспрыяльна меў праблемы. І я імкнуўся яго падтрымаць. Гэта не ўсім было дастападобна. Ад таго і я меў пэўныя «ушвечанія»: як так, галоўны рэдактар, а на баку «возмутителя спокойствия местного масштаба»? Але час расставіў усё па сваіх месцах: праўда мацнейшая за нешта надуманае. Дапамагчы простаму чалавеку «чалавекам звацца» не толькі друкаваным словам, але і жыццёвай парадой — асноўны напрамак маёй працы ў рэспубліканскай прафсаюзнай газеце, дзе на працягу васьмі гадоў набываў значны жыццёвы і прафесійны вопыт.

У гэтыя дзесяцігоддзі напісаны і выйшлі з друку мае апаваданы, раманы, апавесці, якія не толькі пра слаўнае мінулае, але і пра чалавека стваральнай працы, які імкнецца жыць на грунце сваіх традыцый і звычайў, пра яго перажыванні за будучыню той зямлі, на якой ён жыве, пра мары і памкненні.

Да апошняга часу не задумваўся над тым, калі пайсці ў палітыку, бо лічыў, што мая палітыка — гэта літаратура. Але тое, што адбылося ў нас у 2020 годзе, калі пры падтрымцы Захаду была спроба зламаць дашчэнту цяжкая працай выбудаванае мірнае жыццё, прымусіла мяне пераацэніць многае і найперш сувязь літаратуры з жыццём. Гэтая пераацэнка каштоўнасцей — *неабходнасць абараніць сваю Маці-краіну, наш лад жыцця, нашы традыцыі, нашу духоўнасць і веру* — пакладзена ў аснову адразу двух маіх апошніх раманаў «Па веры вайшай» і «Любі бліжняга свайго...» І ў гэты самы час, калі калегі ад культуры вырашылі вылучыць мяне кандыдатам у дэпутаты парламента, хоць і не маю палітычнага вопыту, а толькі пэўныя жыццёвыя перакананні, я ім не мог сказаць, што не апраўдаю іх давер. І пайшоў на выбары.

— Якія, на вашу думку, патрэбны якасці, каб выбаршчыкі падтрымалі і паверылі ў цябе як лідара?

— Быць не проста чалавекам, а, так скажам, «грамадзянска-ўсхваляваным» чалавекам. Паважаць захопленых

стваральнай працай, адданных Радзіме і народу, імкнучыся мець з выбаршчыкамі сугучнасць думак і пачуццяў.

— Якія пытанні і праблемы патрэбна вырашаць цяпер вам як дэпутату ў акрузе?

— У час агітацыйнай кампаніі выбаршчыкі агучылі шэраг канкрэтных праблем, якія іх турбуюць і патрабуюць неадкладнага вырашэння. Увогуле, запыты і сітуацыі розныя. Тое, з чым ужо сутыкнуўся, датычыцца думальных пытаньняў. Напрыклад, у адным з дамоў на пачатку вясны не магчыма было нават дакрануцца да бетарэі ацяплення. Пакульны людзі, каб заснуць, спалі з адкрытымі вокнамі. Праблему вырашылі. Але было б добра, калі б на яе адрэагавалі адразу, як толькі людзі звярнуліся ў адпаведную службу, а не тады, калі іх там не пачулі і жыхары вымушаны звяртацца па дапамогу ў іншыя інстанцыі, да свайго дэпутата.

— Як часта плануеце сустрэцца з людзьмі, наколькі такія сустрэчы важныя?

— Сустрэчы ў працоўных калектывах, прыёмы ў акрузе, удзел у дзяржаўных, культурных мерапрыемствах — асноўныя формы ўзаемадзеяння дэпутата і выбаршчыкаў. Такая работа будзе ажыццяўляцца пастаянна ў адпаведнасці з рэгламентам Палаты прадстаўнікоў.

Перакананы, штомесячныя сустрэчы вельмі карысныя. Як паўнамоцнаму прадстаўніку народа ў прадстаўнічым і заканадаўчым органе дзяржаўнай улады краіны мне важна чуць праблемы выбаршчыкаў, што называецца, з першых вуснаў і даносіць да іх заканадаўчыя ініцыятывы, якія разглядаюцца ў парламенце.

— Не так даўно адбыўся Усебеларускі народны сход. Якія ў вас уражанні?

— Эпалавы падзея. Форум упершыню праходзіў у новым канстытуцыйным статусе. Шмат актуальных, разумных думак і прапаноў. На велізарнай дыялогавай пляцоўцы мы пачулі жыццёсцвярдзальны голас нашай роднай, любімай краіны. Абмеркавана мноства актуальных тэм. Найбольш значная — наша нацыянальная бяспека. Мы — мірныя людзі. Але не можам не рэагаваць на існуючыя пагрозы. Мы атрымалі канструктыўныя адказы на шэраг найбольш важных з іх. У тым ліку непасрэдна ад Прэзідэнта. Прынятая дакументы даюць нам жыццёва важныя арыенціры, якія будуць вызначаць развіццё Беларусі ў найбліжэйшыя гады.

— Ці працуеце цяпер над літаратурным творам альбо пакуль адклалі пісьменніцкай справы з-за занятасці? Магчыма, статус дэпутата некалькі паўплывае на вашу творчасць?

— Нядаўна надрукаваў дзве апавесці, звязаныя з нашым гераічным мінулым. Драматычная апавесць «Я таксама сын чалавечы» — пра лёс савецкіх ваеннапалонных у Баўрыскім дулугу № 131, якім выпала прабыць праз жудасныя пакуты і выпрабаванні, а апавесць «Пад покрывам нябёсаў» — пра лёс дзяцей, якія перажылі дзесяць страшных дзён у Азэрыйскіх лагерах смерці. Гэтыя кнігі — мая, як казаў Янка Брыль, «найвышэйшая пісьменніцкая справаздача перад народам».

Толькі што распачаў працу над новым творам. Пра сучаснасць. Але першыя старонкі ўжо запатрабавалі ад мяне як пісьменніка і грамадзяніна асабліва глыбокага аналізу гістарычных падзей і чалавечых лёсаў...

Наконт уплыву дэпутацкай дзейнасці на творчую працу, мяркую, што ў значнай ступені яна найперш пашырыць і абсяг маіх ідэйных даялягядаў, і надзённасць тэматыкі ўласнай літаратурнай дзейнасці. У любым выпадку, пры ўсёй напружанасці працы дэпутацтва творчасці не перашкода, а значнае дапаўненне, дадатковы вопыт.

Падрыхтавала Ірына ПРЫМАК

Паэзія на ўсе часы

Багатае літаратурнае мінулае Мастоўшчыны стала важным фундаментам для правядзення I Рэспубліканскага фестывалю паэзіі «Масты сучаснасці». У мерапрыемстве ўдзельнічалі паэты — члены Саюза пісьменнікаў Беларусі з усіх абласцей, паэты-аматары г. Масты і Мастоўскага раёна, даследчыкі, тэарэтыкі паэтычнага мастацтва.

Пачаўся фестываль з міні-экспедыцыі па гістарычным цэнтры горада і яго галоўнай славутасці — самым доўгім падвесным мосце ў Беларусі (193 м). Гэты сімвал горада з'яўляецца месцам прыцягнення не толькі турыстаў, але і ўсіх аматараў цішыні і гармоніі, закаханых падлеткаў і мясцовых маладых пар, якія святкуюць шлюбны амаль на Нёмане. Канешне, падвесны мост не прызначаны для такіх нагураў, але штогод можна ўбачыць каларовыя замкі, якія маладыя вешаюць для доўгага і шчаслівага сумеснага жыцця. Мост быў урачыста адкрыты ў 1972 годзе, у той час юнакі любілі жартаваць і расказвалі мост, але паэзіі, падчас рэканструкцыі, яго ўмацавалі, і цяпер такія жарты забыты.

але які аб'ём ведаў, культурнай спадчыны!.. Універсальны кніжны фонд складаецца з больш чым 225 000 экзэмпляраў дакументаў, а штогод бібліятэка абслугоўвае звыш 6500 чытачоў.

На першым паверсе наведвальнікі трапляюць у дарослы абанемент, дзе прапануюць кнігі на любыя тэмы. Яркае афармленне сцэнаў, сучасны дызайн і якасная літаратура на паліцах прывабліваюць чытачоў з рознымі кніжнымі зацікаўленнямі. Таксама на першым паверсе размешчана канферэнц-зала, да якой мы вернемся паэзіі.

Вышэй знаходзіцца дзіцячая чытальная зала, гульнявы пакой і тэатр ценяў. На самай справе, гэты паверх можа аднолькава спадабацца і дзецям, і дарослым. Кніжныя шафы незвычайных форм і памераў, розныя настольныя гульні, каларовая мэбля ствараюць атмосферу фантастычнага свету, пра які так часта любяць чытаць дзеці. Шырокі выбар беларускай, рускай і замежнай літаратуры дапамагае знайсці любімы твор. Чытальная зала, па словах Таццяны Стэльмах, сёння не толькі для чытання, але і для розных мерапрыемстваў — алімпіяд, конкурсаў і інш. Камп'ютарная тэхніка, інтэрактыўныя гульні прыцягваюць дзяцей. Але для гульняў у бібліятэцы існуе асобны пакой, які распрацаваны з улікам тэхнікі бяспекі, з выкарыстаннем сучасных інтэр'ерных рашэнняў. У межах экспедыцыі для наведвальнікаў і ўдзельнікаў фестывалю прайшоў паказ невялікай пастаноўкі ў тэатры ценяў. Супрацоўнікі бібліятэкі паставілі сцэнку да 80-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. «У будучыні плануем развіваць такія кірункі творчай дзейнасці, як тэатр ценяў, лялечны і пальчыкавы тэатр, якія садзейнічаюць раскрыццю асобы і таленту маладых чытачоў», — падзялілася планами Таццяна Стэльмах. Акрамя кніг і творчай актыўнасці, супрацоўнікі музея зацікаўляюць дзяцей экскурсіямі ў міні-музей «Свет дакамп'ютарнай тэхнікі», у якім ажывае зусім нядаўняя гісторыя. У экспазіцыі прадстаўлена дакамп'ютарная тэхніка (звыш 40 экспанатаў), што выкарыстоўвалася ў XX стагоддзі.

Але вяртаемся на першы паверх у канферэнц-залу, дзе пачаў сваю работу круглы стол «Паэзія на ўсе часы: творы і творцы». На круглым stole абмяркоўвалі важныя пытанні сучаснай паэзіі, папулярныя тэмы беларускіх паэтаў, іх уклад у развіццё нацыянальнай літаратуры. З дакладамі выступілі Людміла

Фота Лізаветы Круціянковай.

«Я лічу, што першы фестываль, прысвечаны паэзіі, адбыўся на Гродзеншчыне невыпадкова. Таму што тут спакон веку жылі паэты, чые імёны добра ведаюць па ўсёй Беларусі. Чаму менавіта паэзія? Яна адкрывае шлях да дыялогу, паказвае, што ўсіх нас, дзе б мы ні былі, хвалююць адны і тыя ж

хутка атрымаюць «лайк» ці каментарый, што ў сітуацыі са СМІ зрабіць складаней», — расказвае Рагнед Малахоўскі. «На жаль, шмат маладых беларускіх паэтаў пачынаюць друкавацца ў расійскіх сродках масавай інфармацыі, з-за чаго потым пазіцыянуюць сябе як расійскія літаратары», — заўважыў публіцыст. Цікавую тэму ўзняў член СПБ, празаік і літаратурны крытык Алена Кісель, якая выступіла з дакладам «Ці можа састарэць паэзія?». Пісьменніца прааналізавала паэтычныя творы розных гістарычных перыядаў і вылучыла шэраг праблем сучаснай паэзіі. «У літаратуры людзі заўсёды імкнуліся прытрымлівацца балансу: захоўваць вопыт мінулых пакаленняў і знаходзіць новыя спосабы для выказвання сваіх пачуццяў і думак у паэтычнай форме», — падкрэсліла Алена Кісель. Аднак даследчыца адзначыла, што школьная літаратура, якая амаль цалкам з'яўляецца класічнай, выходзіць будучае пакаленне, у тым ліку і паэтаў. Таму практычна ў кожным сучасным творы можна заўважыць пушкінскія ці купалаўскія матывы. Класіку ведаць і шанавалі добра, але выкарыстанне звыклых рыфм,

Фота Лізаветы Круціянковай.

Асноўнай пляцоўкай для правядзення фестывалю стала Мастоўская раённая бібліятэка. Дырэктар Таццяна Стэльмах правяла для гасцей экскурсію. Бібліятэка заснавана ў 1939 годзе. Тады яна садзейнічала духоўнаму і культурнаму аднаўленню беларускага народа, які да гэтага часу быў падзелены мяжой. У перыяд з 2020 да 2022 гг. была праведзена маштабная мадэрнізацыя будынка. Сёння Мастоўскую раённую бібліятэку можна

Фота з сайта museum.by.

Удзельнікі фестывалю ў Гудзевічах.

пытанні і пачуцці. Паэзія — адна з граняў нашай свабоды, сведка нашай прыналежнасці да чалавечага роду», — з такімі прывітальнымі словамі звярнулася да ўдзельнікаў круглага стала старшыня Гродзенскага абласнога аддзялення СПБ Людміла Кебіч. Тэматыку выступленняў можна падзяліць на некалькі катэгорый: у першай даследчыкі расказваюць пра тэмы Вялікай Айчыннай вайны, любові да малой радзімы ў творчасці беларускіх паэтаў, у другой прэзентуюць новыя кнігі і зборнікі маладых аўтараў, а ў трэцяй разглядаюць праблемы і тэндэнцыі ў сучаснай літаратуры. Апошнюю катэгорыю можна назваць самай важнай, бо менавіта тут аўтары паказваюць надзённыя клопаты творцаў любога ўзросту і разважаюць пра перспектывы сучаснага літаратурнага працэсу. Паэт Рагнед Малахоўскі выступіў з тэмай «Паэтычнае слова моладзі ў сучаснай літаратуры». Як адзначыў пісьменнік, адным з негатывных наступстваў развіцця інтэрнэту і сацыяльных сетак стала тое, што маладыя аўтары аддаюць перавагу публікацыі сваіх твораў на розных анлайн-платформах, а не ў сродках масавай інфармацыі. «Гэта можна растлумачыць розніцай хуткасці рэакцыі, якую атрымліваюць паэты і празаікі на свае творы. У інтэрнэце яны

метафар і іншых мастацкіх сродкаў робіць літаратуру бяднейшай. Як рашэнне Алена Кісель прапаноўвае ўключыць у школьную праграму творы сучасных беларускіх аўтараў, каб маладыя паэты на іх прыкладзе даведваліся пра новыя мастацкія прыёмы і літаратурныя тэндэнцыі.

Пасля завяршэння круглага стала для чытачоў былі арганізаваны творчыя сустрэчы з пісьменнікамі ў бібліятэцы, Мастоўскім раённым цэнтры творчасці дзяцей і моладзі і ў сярэдняй школе № 2 імя Героя Савецкага саюза В. П. Жукава. Удзельнікамі сталі як мясцовыя паэты-аматары, так і члены Саюза пісьменнікаў Беларусі. Пісьменнікі прэзентавалі свае творы, а чытачы задавалі пытанні, якія іх хвалюць.

Госці ўдзельнікі фестывалю таксама наведлі Гудзевіцкі дзяржаўны літаратурна-краязнаўчы музей, дзе пазнаёміліся з мясцовай народнай творчасцю і літаратурным мастацтвам.

Першы фестываль паэзіі «Масты сучаснасці» — важная падзея не толькі для пісьменнікаў, але і для ўсіх небыжавых да культурнага развіцця нашай радзімы. У будучыні праект можа стаць маштабнай літаратурнай пляцоўкай для пачынаючых і ўжо вядомых аўтараў, дзе сувязь паміж пісьменнікам і чытачом становіцца мацнейшай.

Лізавета КРУЦІЯНКАВА

Фота Наталлі Панас.

назваць прыкладам для раённых кніжніц не толькі вобласці, але і ўсёй Беларусі. Установа займае толькі два паверхі,

Кебіч, Дзмітрый Радзівончык, Таццяна Дзямідовіч, Уладзімір Сенькавец, Уладзімір Гаўрыловіч, Алег Ананьёў, Рагнед Малахоўскі, Вялянціна Драбышэўская, Алена Кісель і іншыя.

«Мілая мая Марылька...»

Штрыхі да партрэта Марыі Багдановіч

Сёлета адзначаецца 155-годдзе з дня нараджэння маці класіка беларускай літаратуры Марыі Апанасаўны Багдановіч. Мастацка-дакументальны выставачны праект «Мілая мая Марылька!», ажыццёлены супрацоўнікамі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча, дазволіў больш шырока асвятліць яе жыццё. Традыцыйна яна паўставала толькі ў адной, галоўнай сваёй ролі — жанчыны, што падарыла жыццё будучаю генію. Але ў экспазіцыі паўстала як дачка і вучаніца, сяброўка і каляжанка, чулая маці і жонка.

Выстаўка «Мілая мая Марылька!» — сумесны праект Літаратурнага музея Максіма Багдановіча і Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва. Шчырыя словы ўдзячнасці дырэктару архіва Алене Макаранка за магчымасць прэзентаваць каштоўныя матэрыялы, якія тычацца сям'і Багдановічаў. Таксама вельмі хацелася пазнаёміць з вынікамі пошукавай і даследчыцкай працы навукоўцаў, супрацоўнікаў музея М. Багдановіча, архівістаў і нашчадкаў. Праца над стварэннем часовай экспазіцыі, прывесчанай Марыі Багдановіч, дазволіла супрацоўнікам музея прыадкрыць заслону некалькіх таямніц, пра іх распавядзём ніжэй.

На жаль, галоўная таямніца застаецца пакуль неразгаданай, — дата нараджэння Марылькі Багдановіч. Дзіўна, што любячы муж Адам Ягоравіч ва ўспамінах пра сына назваў толькі год — 1869, дадаўшы, што дату не памятае, але яна ёсць у яго паперак. Вялікі архіў А. Я. Багдановіча захоўваецца ў розных установах Беларусі, у тым ліку і ў мінскім музеі паэта, таму пошук працягваецца. Адзіная вядомая на сённяшні дзень дата, на якую мы арыентуемся, знаходзіцца ў адной са спраў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі. Запіс выяўлены архівістам Зміцерам Яцкевічам і апублікаваны ў яго брашуры «Радавод Максіма Багдановіча».

Справа «Спіс пенсіянераў грамадзянскага ведамства за 1884-1889 гг.» дае пералік удой, якім прызначалася пенсія ў сувязі са стратай карміцеля. Вядома, што бацька Марыі — Апанас Іванавіч Мякота памёр 22 студзеня 1878 года, пахаваны ў Ігумене (цяпер — г. Чэрвень), магіла захавалася. Пасля смерці мужа Таццяна Восіпаўна засталася без сродкаў для існавання. У справе пазначана, што пенсія прызначана «Мякоте, Губернскаго Секретаря, Смотрителя Игуменской городской больницы, вдове Татьяне — 21 р. 45 (1-78) и дочерям, родившимся: Стефании 28 Марта 1867, Марии 22 Февраля 1869, Александре 6 Ноября 1874, Анне 29 Августа 1876 — 21 р. 45 (1-78)». Мізерную пенсію атрымлівала Таццяна Мякота з дзецьмі з 1880 да 1883 гг., запіс у справе быў зроблены 5 студзеня 1885 года на падставе пасведчання за № 5777.

У Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі захоўваецца і яшчэ адна справа, якая тычыцца спробы атрымання Таццянай Мякаты пенсіі ў 1883 годзе. 28 верасня яна звярнулася ў Мінскае губернскае праўленне з хадаўніцтвам аб пенсіі за службу мужа, на жаль, яе просьба засталася без разгляду па прычыне адсутнасці аплаты. 4 лістапада з Ігуменскага павятовага паліцэйскага ўпраўлення былі дасланы гербовыя маркі, але Мінскае губернскае праўленне зноў не дало станоўчага адказу, а перанакіравала яе дакументы: «Так как из формулярного списка Губернского Секретаря Афанасия Мякота видно, что последнее время он служил под ведомством Минского Приказа Общественного Призрения в должности смотрителя Игуменской городской больницы, то препроводить в Минский Приказ Общественного Призрения прошение вдовы Мякота Татьяны Осиповой, о пенсии или пособия с приложениями на 22 листах». Шка-

да, што гэтая справа не захавалася (ці пакуль не выяўлена даследчыкамі), бо ў фармулярным спісе чыноўнікаў можна было знайсці звесткі і пра сямейнае становішча, і пра дзці з датамі нараджэння. Такім чынам, на сённяшні момант лічым, што Марылька нарадзілася 22 лютага 1869 года, але працягваем пошукі.

Вядома, што пасля смерці бацькі дзеці трапілі ў дзіцячы прытулак у Мінску. Як пісаў ва ўспамінах Адам Багдановіч, «она (Марыя. — І. М.) обратила на себя внимание попечительницы приюта губернаторши Петровой, которая взяла ее к себе в дом и посылала учиться в женское Александровское училище». У Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі захоўваецца «Пасведчанне» Марыі Мякота аб заканчэнні 21 чэрвеня 1882 года Мінскага 3-х класнага жаночага вучылішча, згодна з якім яна атрымала выдатныя адзнакі па ўсіх прадметах і паказала выдатныя паводзіны. Падпісала дакумент, сярод іншых, дырэктар вучылішчаў Мінскай губерні, інспектар Яўстафій Тарановіч, наглядчыца і настаўніца гэтага вучылішча Надзея Васкрэсенская. Фотаздымак Я. Тарановіча для выстаўкі перадала яго праўнучка, сябра музея Таццяна Мікалаеўна Дылько.

Пра Н. Васкрэсенскую пісала ў лісце ад 27 жніўня 1944 года знаёмая сям'і Багдановічаў — Соф'я Эрнэстаўна Арнольдэва (у дзявоцтве Буркоўская): «Марию Афанасьевну я первый раз видела в школе, в которой работала учительница Надежда Александровна, воложанка, приехавшая вслед за Тимофеевым. Я бывала у неё на уроках. Она очень отличалась по способности Марильку — приютскую воспитанницу». Таксама ў лісце паведмалялася, што настаўніца і далей спрыяла Марыльцы, спачатку ўладкавала боннай да родзічаў мінскага губернатара ў Санкт-Пецярбургу, а пасля дапамагла атрымаць стypендню для навучання ў Зямскай настаўніцкай школе. Ігар Барынаў, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута славяназнаўства РАН (Расія), адшукаў запіс аб падачы дакументаў: 7 чэрвеня 1886 года Мякота Марыя прадставіла «Копию с метр. свидет. и Свидетельство об оконч. курса».

Соф'я Арнольдэва добра ведала Сі Марыю (з часоў навучання яе ў вучылішчы, і Адама Багдановіча, бо разам настаўнічалі, ён — у 1-м Мінскім прыходскім вучылішчы, яна — у Астрашчска-Гарадзецкай школе. Пасля Соф'я Эрнэстаўна паступіла ў фельчарскую школу ў Пецярбургу, тут таксама сустралася з Марылькай. У фондах Літаратурнага музея Максіма Багдановіча захоўваецца дакументы Марылькі часу яе навучання ў настаўніцкай школе, у тым ліку пералік сачыненняў і нават адно сачыненне з гэтага пераліку — «Сям'я ў справе выхавання дзяцей», спісы тэм па гісторыі, іншыя паперы. На адным з лістоў напісана некалькі радкоў рукою невядомай асобы: «Зачем говорили, что всегда бываете дома. Поверила вам, вот и не застала. На днях писала Над. А., если получили от нея известие, зайдите поделиться. С.Б.». Хто хаваўся за літарамі, супрацоўнікі не ведалі, загадка раскрылася, калі падчас стварэння выстаўкі апынуліся побач дакументы Марыі Мякаты і ліст Соф'і Арнольдэвай (Буркоўскай).

Далей яна прыадкрывае таямніцу асабістага жыцця Марылькі: «Пробывши год бросила семинарию не держа экзаменов, увлекшись Адамом Егоровичем». Тут аўтар ліста крыху памылілася, Марыя пакінула настаўніцкую школу на трэці, апошні год навучання, пра што сведчаць дакументы, якія захоўваюцца ў архіве-музеі. 28 жніўня 1888 года яна атрымала «Билет» з Мінскага гарадскога паліцэйскага ўпраўлення на права пражывання ва ўсіх гарадах Расійскай імперыі, выдадзены тэрмінам на адзін год. На адваротце гэтага дакумента ёсць пазнакі, дзе яна жыла — Аляксандра-Неўскай частка, 2 частак, дом № 42, Лігаўскі двор (сёння — Лігаўскі праспект).

Марыя Багдановіч. Фатаграфія. Мінск. Да 1896 г. З фонду Літаратурнага музея Максіма Багдановіча.

Праз месяц, 3 кастрычніка 1888 г., яна атрымала «Пасведчанне» вучаніцы 3-га класа Санкт-Пецярбургскай зямскай настаўніцкай школы. А ўжо 30 кастрычніка пад Мінскам адбылася вельмі важная падзея, зафіксаваная на адвароце білета: «Поименованная в билете сем дочь губернского секретаря Мария Афанасьевна Мякота повенчана мною с учителем 1-го Приходского Минского училища Адамом Егоровичем Богдановичем. Брак сей совершен в Приходской Хмарино-Городецкой Церкви Минского уезда ниже писанного числа. В этом с приложением Церковной печати удостоверяю. Сего 1888 года Октября 30 дня. Хмарино-Городецкой Церкви Священник Иоанн Пашкевич».

І пайшоў сямейнае жыццё Багдановічаў, з усімі яго радасцямі і бедамі, шчасцем і трагічнымі момантамі. Дзе пазнаёміліся Марылька і Адам, таксама пакуль невядома, а вось што каханне было, і вельмі моцнае, сведчыць іх ліставанне. Варта толькі паглядзець на звароты адзін да аднаго ў лістах, напрыклад, Адам — «дорогая Марилька», «милая», «дорогая моя детка», «любая детка». Марылька звяртаецца да мужа не менш пяшчотна: «дорогой Адамочка», «дороженький мой, любенький, лучший на всем свете Адамонька, солнышко мое золотое», «милый котик». Заўважаем, што яны клопаціцца адно пра аднаго, непакояцца, калі ліставанне затрымліваецца: «Милая Марилька! Странно, что от тебя все писем нет, несмотря на мою просьбу, выраженную в последнем письме, чтобы ты писала почаще.

Уж не случилось ли чего?» (ліст Адама Багдановіча, 18.07.1892), «Вчера мне что-то взгрустнулось: видно сказывается твое отсутствие и детей» (07.05.1895), «Дорогой Адамонька! Вот уже вторая неделя, как мы здесь, а от тебя нет ни одного письма. Я уже бог весть что думаю: здоров ли ты? или у тебя так мало времени, что некогда написать нам?» (ліст Марыі Багдановіч, 03.05.1894).

Ёсць у лістах і кпіны адно з аднаго, і папрокі, і рэўнасць, ён пазіцыянуе сябе больш адказным, сур'ёзным чалавекам, папракае жонку, што та я ўвесь час губляе ключы («у тебя ведь к этому способность»), сочыць за фінансавым бокам, і яна мусіць трымаць справаздачу, куды разышліся грошы: «теперь я тебе представляю счет куда я израсходовала столько денег: доктору 1 р. извозчику, кот. привез его, за два конца 50 коп. лекарства порошки 40 коп. другой раз доктору опять 1 р. микстура 40, мазь для глаза 20 коп...». Пералік даволі вялікі, утрымлівае нават самыя дробныя пакупкі, але гэта дазваляе нам увіць, якія цэны былі ў Мінску ў 1895 годзе. Лісты — важная крыніца інфармацыі пра дзетак Багдановічаў, відаць, што для бацькоў яны — і шчасце, і адказнасць. Напрыклад, у адным з лістоў ад 22 мая 1895 года Марылька піша: «Сказать по правде я уже сильно по тебе соскучилась, а главное — без тебя страшно, страшна ответственность за детей, которая исключительно лежит на мне одной. Все боишься, чтобы не заболели, не простудились, не обелись, не заразились и т. п. и всего страшно».

Марыя, канешне, перабольшвала, яна не была адна, у Вяззі побач была сястра Стэфана Секержыцкая, якая сардэчна сустрэла плямянікаў, вызвала лепшыя пакоя, пабляліла яго, падрыхтавала новыя сenniчки для дзетак, спецыяльна для Максіма пякла булкі. У Мінску маладой сям'і Багдановічаў таксама дапамагалі: сёстры Адама — Магдаліна і Паўліна, яго калегі па працы і адначасова хросныя — Волга Сёмава і Іван Пляхан. Не так даўно раскрылася цікавая гісторыя, якая звязана з адным партрэтам, які быў у сямейным альбоме Багдановічаў (цяпер у архіве-музеі). На фатаграфіі, зробленай у яраслаўскай фотамайстэрні А. Свайкоўскага, — малады, прыгожы мужчына; на адвароце — подпіс, але нечытальны, толькі год — 1909. Сакрэт раскрыўся, калі супрацоўнікі музея адшукалі нашчадкаў хроснага бацькі Максіма — Івана Сцяпанавіча Пляхана — і атрымалі электронныя копіі фотаздымкаў з сямейнага архіва.

Аказалася, што ён і ёсць той невядомы чалавек на фота з альбому Багдановічаў. Тое, што здымак зроблены ў горадзе на Волзе, падкрэслівае: сяброўскія стасункі працягваліся, нават калі Адам Ягоравіч і Іван Сцяпанавіч ужо жылі за сотні кіламетраў адзін ад аднаго. У іх лёсах можна знайсці многа агульных кропак і перасячэнняў: навучанне ў Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі, праца на ніве адукацыі, кардынальная змена прафесійнай сферы ў іх, на жаль, сямейныя трагедыі. У І. Пляхана пры родах памерла жонка, як вядома, пасля нараджэння чацвёртага дзіцяці сур'ёзна захварэла Марыя Багдановіч. У адным з апошніх лістоў у жніўні 1896 года яна пісала родным: «Целую всех вас, милые мои, хорошие, слабые. Скоро увидимся». Яна паспела яшчэ пабачыць свайго люблага Адама, сыноўкі-сакалкоў і маленькую Ніначку, перш чым адыйшла ў іншы свет. А мы сёння згадваем прыгожае, яркае жыццё Марылькі, якое пачалося 155 гадоў таму...

Як у гумарыста спеюць творы...

Кажуць, што ў кожнага ўладальніка вострага яра ёсць свой **чаюны сканер** для нашых учынкаў і праяў характару. Бывае, часам пра асабісты промах шчыра распавядзеш у гутарцы, а пісьменнік гэты факт у гісторыю і ўпіша! А калі ён яшчэ і гумарыст?

Расціслаў Мацвеевіч Бензярук — аўтар унікальных, бо працуе ў розных літаратурных жанрах. Я адкрыла яго творчасць як пісьменніка-гумарыста, калі пачала ў студэнцкія гады выпісваць часопіс «Вожык». Яго гумар спадабаўся дабрый і народнасцю. Кніга Расціслава Бензерака «Гама для дваіх», якая пабачыла свет у выдавецтве «Чатыры чвэрці» ў сэрцы «Несур'эзна пра сур'эзнае», дапамагла больш шырока пазнаёміцца з гумарыстычнымі творами любімага аўтара. Аказваецца, у Расціслава Мацвеевіча назапашана шмат пародый на творчасць сяброў па літаратурным цэху. Улічваючы, што набыткі многіх паэтаў і празаікаў добра ведаю, было займальна, як пры дапамозе камічнай стылізацыі, гіпербалізацыі, назіральных пісьменніцкіх цікава падае праблему ці паміж аўтарскіх радкоў знаходзіць сваю, не менш актуальную тэму. Расціслаў Бензярук быццам бы ўзяў усе прыгожа сабраныя каштоўныя каменчыкі душы паэта і пры дапамозе калейдаскопа склаў зусім іншы, нечаканы ўзор, дзе кожны вобраз-дыямент зазяў па-свойму. Пра што сведчыць ідэя назвы зборніка: адну гаму на дваіх іграючы аўтар верша і парадыст.

У «Эскадроне пародый бойкіх» знайшла радкі Міколы Антанюскага: «Можа, хтосьці дзедзіць памірае, // Недзе ж радасна на свет глядзіць», які прычудна чытача да сумных глыбінных разваг аб жыцці... Тут парадыст за чапіўся за адну цікавую дэталю: «О Божа, // Вершу Антанюскага, можа, // І неазначальны займеннік дапаможа?»

Хто б мог падумаць, што сімвалам паэтаў з'яўляецца печ? У гэтым пераканецца кожны, хто паназірае за паэтычнай гульнёй майстроў слова. Зінаіда Дудзюк стварыла «Оду печы»: «Печ беларуская — Алімп, // Адкуль сгалага шмат паэтаў... На печы больш не грэюць плечы // Паэты новае пары...», Расціслаў Бензярук у адказ «падкінуў гарачыя дроў»: «Цяпер будуюць дом без печы — // Катлы ды пліты тут найперш. // А дзе, скажы, пагрэюць плечы // Паэты? // Дзе сустраўць вершы?»

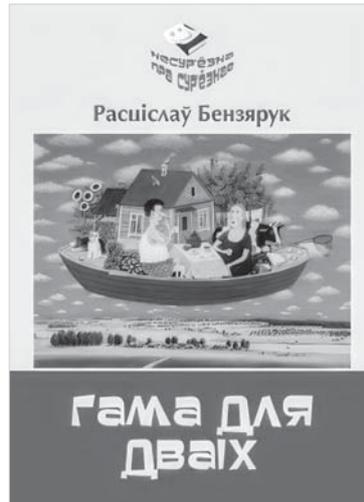
«...Няхай у сэрцы спеюць словы, // Як спеюць яблыкі ў садах, — чудоўныя радкі Уладзіміра Мазго маляўніча і даціпна абыгрываюцца ў пародыі Расціслава Бензерака «Дзе спеюць словы»:

*Паэт даказваў прынцыпова:
— Верш напісаць — не трах ды бах!
Патрэбна ў сэрцы спеліць слова,
Як спеюць яблыкі ў садах.
У сэрцы — і абавязкова
Шчэ пракруці ў мазгу яго...
...Нібы крышталю, зазвоніць слова,
Тады ў паззіі Мазго.*

Творчасць Генадзя Аўласенкі не раз натхняла Расціслава Бензерака на напісанне пародый. У адным са сваіх вершаў паэт з Мінішчыны выказвае здзіўленне: «Мне кажуць, што зіма прайшла. Прайшла?! Калі ж яна была?! Хіба ж яна такая?!», і яго «зімовы» настроі адразу падхапіў Расціслаў Бензярук. Так з'явілася пародыя «Такая зіма».

*Апошні ліст календара.
Зіме даўно ўжо быць пара!
А ў нас якраз —
Ні снегу, ні марозу,
І толькі дождж змывае слёзы.
Зімовыя завём дзянькі,
Каб сталі дзеці на канькі,
Зляпілі з снегу бабу,
Бо невясёлы час такі,
Калі вакол — ухабы...
Эхм!
Ізноў бяспнежная зіма...*

Дарэчы, паэтычныя пародыі перамяжоўваюцца і з празаічнымі назіраннямі па матывах жыцця і творчасці пісьменнікаў. І вось якраз пра тое, як наша жыццё трапляе пад прыцэл аўтара-гумарыстаў. У абразку «Усё ліпавае» Расціслаў Бензярук згадаў гісторыю пошукаў звестак пра пераможцу першага гумарыстычнага конкурсу «Папярковы бусел», які ладзіўся ў Брэсце: «Узнагароды ўручала старшыня абласнога аддзялення СПБ Тацяна Дземідовіч. Адным з пераможцаў стаў Генадзь Аўласенка, які жыве ў горадзе Чэрвень. Каб ведаць, куды паслаць запрашэнне, зазірнула ў інтэрнэт, а там напісана, што «пісателё Теннадзі Петровіч Авласенко жыве в г. Июнь Минской области». Дзе ж такі горад ёсць? Можа, доўга ламала б Тацяна галаву, калі б не прачытала ў тэлефонна-адрасным даведніку Саюза пісьменнікаў, што гэта Чэрвень,

а таксама там былі пазначаны дакладны адрас і тэлефоны».

У паэтычна-парадыіным эскадроне ўсе вершы стаюць у алфавітным парадку па прозвішчах аўтараў арыгінальных твораў, таму будзе лёгка адшукаць знаёмыя імяны. Эксперыменты творчай лабараторыі, безумоўна, не толькі выклікаюць усмешку, але паказваюць, наколькі майстэрства пісьменніка-гумарыста можа стварыць у чытача зусім іншы погляд на сітуацыю, як гульня слоў дапамагае павесці фантазію чалавека па складаных лабірынтах свайго светаадчування і як, на першы погляд, няпроста знайсці тую самую смачную рызыначку ў творчасці сучаснікаў, з якой пачынаецца свая філасофія жыцця і творчасці.

...Але калі я дайшла да другога раздзела кнігі «Зігзагі жыцця», зразумела, што кніга называецца «Гама для дваіх» не па прычыне дуэта — аўтара і парадыста, а ў гонар каханна! «Гама для дваіх» — верш, дзе ўсё пачынаецца з пачалунка! Герой гумарыстычных твораў Расціслава Бензерака — простыя, адкрытыя людзі, а музыка іх жыцця вельмі разнастайная, нечаканая, часам смеж скрозь слёзы, ды і жывуць яны ў вясёлых рытмах шчырасці і дабрый. У вершы «Супрацьдзе для Ядзі» алітэрацыя ствараецца за кошт паўтарэння гука «дз», які перадае адчуванне, як моцна можа джаліць сапраўднае каханне.

*...Людзі прарочыць,
што Янку прагоніць.
Той насміхнецца: «На кожную Ядзю
Можна, як хочаш,
знайсці супрацьдзе!»
Яблык вялікі, сакоўны, духмяны
Ён кожны вечар прыносіць каханай...*

Цікавы верш «Замок у хаце», дзе герой «скаголе і горка ные» з прычыны таго, што стаў «замком у хаце», гаворачы канкрэтна — пайшоў на пенсію:

*Жывым, здаровым у зямлю,
Як кажуць, не палезеш,
Дык як мне быць? Пакуль цярылю,
Хоць нервы не з жалеза...*

Сапраўды, чалавеку цяжка жыць без працы, а хто, як не пісьменнік, зразумее стан «маладога пенсіянера» і сваім прыкладам пакажа, як плённа можна працаваць на пенсіі!

Кніга Расціслава Бензерака «Гама для дваіх», якая пабачыла свет у выдавецтве «Чатыры чвэрці» ў сэрцы «Несур'эзна пра сур'эзнае», дапамагла больш шырока пазнаёміцца з гумарыстычнымі творами любімага аўтара. Аказваецца, у Расціслава Мацвеевіча назапашана шмат пародый на творчасць сяброў па літаратурным цэху. Улічваючы, што набыткі многіх паэтаў і празаікаў добра ведаю, было займальна, як пры дапамозе камічнай стылізацыі, гіпербалізацыі, назіральных пісьменніцкіх цікава падае праблему ці паміж аўтарскіх радкоў знаходзіць сваю, не менш актуальную тэму.

І, канешне, кветкі каханна — гэта нашы дзеці. Мне здаецца, напрыканцы кнігі дзіцячы пісьменнік атрымаў перамогу над пісьменнікам-гумарыстам для дарослых. А інакш і быць не магло. Вось каго-каго, а дзіцей не падмануць. «Колькі дзетак у двары», «Люты і дзеці», «Даганялі з ветрам», байка «Пра ліст і вецер» — вершы, якія парадуюць дзіцей і іх настаўнікаў жывымі вобразами, прыгожымі краявідамі роднай прыроды і цеплынёй бацькоўскага клопату.

Тацяна ДЗЕМІДОВІЧ

Конкурс «Звязды» працягваецца

Ужо падведзены вынікі мінулага года сезона конкурсу апавяданняў «Звязды», уручаны ўзнагароды пераможцам. Мы напрасілі вядучую гэтага адмысловага праекта — пісьменніцу, намесніца галоўнага рэдактара часопіса «Алеся» Алену Брва нагадаць умовы літаратурнага спаборніцтва і пацікавіліся, якіх твораў чакае газета ў новым сезоне.

— Алена Валер'еўна, якія патрабаванні да апавяданняў, што дасылаюцца на конкурс, вы вылучылі б сярод галоўных?

— Перш за ўсё гэта павінен быць мастацкі твор. Апавяданні могуць быць у рэалістычным рэчышчы, так званы «нон-фікшн», фантастыка, наватарская проза, можа распрацоўвацца дэтэктыўны сюжэт і г. д. Галоўнае — арыгінальнасць і адпаведны літаратурны ўзровень, цікавая чытачу праблематыка. Падкрэслію: гэта павінна быць менавіта апавяданне (не эсэ, не твор публіцыстыкі), бо часам мы атрымліваем

тэксты, жанр якіх не адпавядае фармаце конкурсу.

Таксама важна не перавышаць памер у 10—12 тысяч знакаў (з прабеламі), гэта аб'ём газетнай паласы, бо часам ад аўтараў-пачаткоўцаў прыходзяць работы,

якія па колькасці старонак цягнуць на аповесць. Мне асабіста хацелася б убачыць сярод работ конкурсу больш узораў кароткай прозы — глыбіню думак у сціслай форме. Да разгляду прымаюцца апавяданні, якія раней нідзе не друкаваліся.

— А ці могуць дасылаць свае творчыя работы ранейшыя ўдзельнікі конкурсу?

— Так, многія аўтары менавіта так і робяць. Творчы імпэт і любоў да слова самі па сабе заслугоўваюць павагі. Нярэдка дасылаюць свае новыя апавяданні вядомыя творцы — лаўрэаты мінулых сезонаў. Лічу гэта выдатнай практыкай: перш чым тэкст увайдзе ў кнігу, ён пабачыць свет у газеце, атрымае чытацкі водгук.

Што датычыцца маладых аўтараў, то для іх удзел у «звяздоўскім» конкурсе — выдатная пляцоўка для творчага росту. Конкурс традыцыйна лічыцца сярод літаратараў прэстыжным. На мой погляд, да пераможцаў можна аднесці ўсіх, чые апавяданні ўбачылі свет на старонках гэтага грамадска-палітычнага выдання, якое чытаюць ва ўсіх гарадах і вёсках Беларусі. Такому твору

забяспечана ўвага шырокага кола чытачоў. А хіба не гэта ёсць самае важнае для пісьменніка?

— Нагадайце, калі ласка, па якім адрасе дасылаць творы на конкурс.

— На электронную пошту info@zviazda.by альбо на адрас: газета «Звязда», вул. Б. Хмяльніцкага, 10А, Мінск, 220013. Пазначце ў тэме пісьма «На літаратурны конкурс» і дадайце, калі ласка, звесткі пра сябе: сапраўдны прозвішча і імя, дакладны паштовы адрас, адрас электроннай пошты, кантактны тэлефон. Калі вы толькі пачынаеце свой шлях у літаратуры — напішыце некалькі сказаў пра сябе. Найлепшыя з дасланных мастацкіх тэкстаў убацаць свет на старонках «Звязды». Падвядзенне вынікаў адбудзецца на пачатку 2025 года. Так што часу яшчэ шмат, але ўсё ж не варта чакаць апошніх тыдняў года, каб даслаць свой твор, — на зразумелых прычынах рэдакцыі складана апублікаваць шмат апавяданняў адначасова. Чакаем новых твораў як ад прафесійных літаратараў, так і ад тых, хто робіць першыя спробы яра.

Агата СЛАВІНА

Навум
ГАЛЬПЯРОВІЧ

Раніца, амытая дажджом,
Зазірнула ціха праз гардзіны
І прынесла раптам успаміны
Пра мой горад і бацькоўскі дом.

Нібы подых даўняе вясны,
Калі зелянінай спеюць дрэвы,
Нібы пазабытыя напевы,
Што хавалі да світаньня сны.

Пакрысе сціхаў нясмелы дождж,
І нібы насустрач дню і мрой
Да акна я кроччу басанож
Па вясной абуджаным пакоі.

Пазнаю праз лустэрка прыроды
Пазабыты юнацтва абрыс,
І шчаслівы аб будучым одум,
І каханай дзяўчыны капрыс.

І так хочацца зноў углядацца
У квітнеючы ўспенены сад,
У далёкае наша юнацтва,
Што не вернеш ніколі назад.

І над горадам цёплыя ночы,
І загаданай зоркі святло,
І да болю знаёмых вочы,
Што я раптам убачу праз шкло.

Выйдзе месяц, бы зорак даглядчык,
Што няспынную вахту пранёс,
Быццам лёсу майго перакладчык
На таемную мову нябёс.

Час навокал і тлумны, і горкі,
Поўны стратаў, пакутаў ды бед,
Ды надзею высвечваюць зоркі
І спагаду прыносяць у свет.

Бо не можа быць іншай прычыны
Іх з'яўлення на небе начным.
І павольна пльывуць аблачыны
Перад тварам маўклівым маім.

Над далёкай сцяжынай знаёмай,
Над світаннем, над ціхай ракой,
Над налямі, над лесам, над домам,
Над самотнай любімай зямлёй.

Спявала флейта ў цішыні начной,
Іграў раяль і скрыпкі паднявалі...
І зоркі ў карагоды паўставалі,
Каб адпраўляцца ў светлы танец свой.

Ніхто вакол не бачыў і не чуў
Праз шчыльныя масіўныя гардзіны
Тых зорных танцаў яркія карціны,
Што паўставалі раптам уваччу.

Спявала ноч. А горад моцна спаў,
Адклаўшы ўсё з надзею да ранку.
Ды недзе нехта ціха падтываў,
Адсунуўшы ваконную фіранку.

На жаўцелае паперы радкі
Быццам скрыжалі над доляй і лёсам,
Быццам дэталі, што помняць нябёсы,
Быццам накрэслены час ад рукі.

Ціха трапечка, бы птушка ў руках,
Гэты лісток, што зляцеў з паднябесся,
Быццам таемная даўняе песня,
Што прагучала ў палях і лясах.

Калі віхур збівае моцны
І раніць сэрца і душу,
Я песні, ціхай і самотнай,
У лёса моўчкі папрашу.

Калі пнячотна поўняць гукі
Прасторы рэзак і палёў,
Калі, нібы дзіця на рукі,
Узяць мяне гатовы зноў.

Калі праз момант непаўторны,
Як ісцін вечных адкрыццё,
Спяюць мне скрыпкі і валторны
Пра лёс, надзею і жыццё.

Сёмае неба

Што гэта значыць, ці выдумаў нехта
(Лічы неонавым бляскам гараць):
Шыльду вялікую «Сёмае неба»
Можа прахожы любы прачытаць.

Неба ж адзінае, гэта даволі,
Мы ўсе пад сонцам вякуем адным,
Тут мы знаходзім і шчасце, і долю,
Тут мы аднойчы знікаем, як дым.

Хто ж і чаму і дасюль невядома,
Мару аднойчы і казку прынёс,
Небам дзівосным загадкавым сёмым
Нашу душу растрывожыў да слёз?

Нібы ўсё проста: ёсць хлеб і да хлеба,
Мары праходзяць. Ёсць проза жыцця...
Што ж гэтак хочацца сёмага неба,
Што ж гэта верыцца ў шчасця працяг?

Значыць, аднойчы ўзнікае патрэба,
Мы не дае у маркоце заснуць,
Светлага шчасця і сёмага неба,
Мроў, што ў сінх аблоках жывуць.

Значыць, праз доўгія дні і гадзіны
Ціхі агецьчык у сэрцы гарыць,
Значыць, жывём мы не хлебам адзіным,
Небам адзіным нам хочацца жыць.

Раіца БАРАВИКОВА

Балное восень

Памяці мужа

Трава пажухла, сад згалеў.
Аціхла птушак шматгалоссе.
Ты ўсё далей... Усё далей,
А за акном балое восень.

Куды падзецца ад яе?
Мне лета сёння прыдалося.

Яно мне дыхаць не дае,
а за акном балое восень.

Лісцвянай непагадзі золь
заткала сонца ў маім лёсе,
ты — мой нявыплаканы боль...
А за акном балое восень.

Сакавіцкае прысвячэнне

Вясновы Месяц неба разашкліў.
Крайчэкам зачачуся за званіў.
І ўсё наўкол сабою асвятліў,
прыўкрасіў нібам сонную сталіцу.

І, можа, ноччу, поўнай Божай ласкі,
да вуснаў Ліры спеўнае прынік
радкою баладным — непагасна наскім
паэт зямлі бацькоўскай Віктар Шніп.

Міраж

І прывідна, і ўсё адносна.
Абставіны свой падзяць баль.
Вужом слізгае сцэжкай роснай
у цёплым прыцемку мой жаль.

Мы можам у другім жыцці не стрэцца.
У памяці твоей вобраз прамільгне,
і ўспудзіцца замілаваннем сэрца,
а ты ці ўспомніш у той міг мяне?

Калі спакой агорне сцены дома
і запануе ноч паўсюль, як страж,
у снах тады малое падсвядомасць
салодкі, але прывідны міраж...

Смяецца сусвет

Стому змахну з павек,
хай вочы цяплом іскрацца,
павінен жа чалавек
з другім чалавекам братацца.

З радасцю трэцца аб дол
пысаю цюцька рыжы,
ён верыць, як я, што наўкол
няма ані хцівых, ні хіжых.

Яшчэ не даспаў авадзень
і вераць прыкметам людзі:
калі сёння халодны дзень —
на Вялікдзень сонейка будзе.

З любасцю, як бывала,
чакаю цудоў прыкмет
і чую — з высокіх даляў
смяецца з мяне Сусвет.

Сутнасць

Спрачаліся па дробязях спярыша.
Казала я, ужо і помню смутна,

На гарышчы пакінутай хаты
Стары куфар старанна збярог
Успаміны бабулі Агаты,
Каб іх хтосьці даведацца мог.

Зорнай ноччу спятаюцца словы
З летуценняў і дзіўных прымар
І, ствараючы родную мову,
Раптам знічымі сыпяць з-пад хмар.

Веснавымі птушынымі спевамі
І марозамі лютой зімы,
Летам вольнага ветру напевамі,
Лісцем восені цешымся мы.

І пачуцці, што выказаць цяжка нам,
У душы жывуць водарам сноў.
Ноты гукаў ляцяць над экватарам
І ствараюць мелодыі слоў.

Ціхім шэптам прымарнага лесу
Напаўняюцца казкі вякоў.
Адхінаючы цемры завесу,
Людзям сонца ўсміхаецца зноў.

Мы кахаем, мы верым і марым,
Апранаем у словы любоў,

чапаць не хочаш звычайе — душа,
тады скажы, якая ў цябе сутнасць?

Кахаць цябе, — шаптаў ён у адказ.
І мне таго адказу было мала.
Каханьня не было між нас якраз,
я тайны той дасюль не дасядала.

Стаю адна за хатай між загадаў.
Зяленевыя сны яны ўжо сніць.
І чалавечых сутнасцяў вазоны
над імі змрок нябёсаў бараняць...

Залатое дзіцятка

Унук мой камусьці казаў за сцяной,
і я выпадкова пачула:
— Зусім не старая жанчына са мной,
гэта проста мая бабуля.

Бывае, займаюся справаю хатняй
і раптам адчую трымценне рук,
так пнячотна, і так далікатна
мне руку пацалуе ўнук.

І, як жа прасцей патлумачыць яму,
што назваць гэта можна
ічлівым узяткам,
калі побач сказаць ёсць каму:
— Залатое маё дзіцятка!

Ірына РАДЗІХОЎСКАЯ

Стары куфар

На гарышчы пакінутай хаты,
Коўдрай пылу надзейна укриты,
Стайць куфар бабулі Агаты,
Як і хата — усімі забыты.

У тым куфры ляжаць успаміны:
З ветака ссохлых вяночак вясельны,

Скрутак некалі белай прасціны
І маленечкі крыжык нацельны.

Палатно для пасагу, якое
Ля лучыны штовечар Агата
Вышывала сцюдзёнай зімою.
Цацка-коцік, падораны татам.

У куфэрку ёсць свечкі кавалак,
Той, граманічнай, што хату старанна
Ад маланкі і грому хавала,
І настольны абрус дамаатканы,

Якім стол засцілаўся на святы,
А за ім да пачатку вайны
Тры мужчыны сядзелі ў Агаты —
Муж Ігнат, Фадзей з Ванькам — сыны.

Іх вяртаньня ў малітвах чакала...
З тым часоў гэты куфар-скарбонка
Захаваў да балючага мала:
Пяць «трохкутнікаў», дзве «пахаронкі».

У тым куфры яшчэ ёсць надзея —
Лялька смешная з яркай анучкі.
Для Ганулькі, дачушкі Фадзея,
Яе шыла Агата. Для ўнучкі.

Асвятляем усмешкамі твары,
Адчуваючы шчырасць размоў.

Мова наша — пачуццяў скарбніца,
Крылы ў ёй — для палёту душы.
Хараством хай напоўніцца раница —
Роднай мовай жыццё напішы.

Ты ідзі ў палатнянай кашулі
Басанож па сцюдзёнай расе,
Туманы тваю постаць атуляць,
Неба чары пад ногі страсе.

Казкі шэпчуць паўночныя травы,
Зоркі ў танцы няўмела дрыжаць...
Галаву тлуміць водар атавы...
Абярэг твой — сусор'е Крыжа.

Хай шалёны нястрыманы вецер
Адшывае за плечы цябе!
Не самотны, хаця ва ўсім свеце
Толькі ты гладзіш вецер цяпер.

Ты ідзі. Не спыняйся ніколі.
Спацыгай мудрасць вечных нябёс.
Бо і зоркі, і неба, і вочы —
Гэту ноч падаруй табе лёс.

Уладзімір ЦАНУНІН

Небяспечная сустрэча

Вясна ў гэтым годзе выдалася ранняя і бурная. Снег сышоў менш чым за тыдзень. Дні стаялі цёплыя, і толькі на начах зрэдку прыціскаў мароз. Таму на лужынах раніцай можна было ўбачыць белыя разводзі на тоненькім лёдзе. Але начныя маразы падсушвалі зямлю, таму ўдзень рэдка сустракаліся кавалкі дарогі з вясновай гразю.

Набліжалася другая сакавіцкая нядзеля. Змітрок даўно ўжо збіраўся ў пушчу. Але праца зацягвала, і ён вымушаны быў адкладваць вандроўку. Кожную вясну ў гэтую пару Змітрок хадзіў у пушчу на пошукі скінутых аленіаў рагоў. Яму ў гэтым вельмі шанцавала. Сусед Валодзя, які ў вёсцы жыў з самага нараджэння, аднойчы з зайдрацю сказаў: «Я за ўсё жыццё знайшоў толькі адзін рог, а ты кожную вясну — не менш чым дзясятка, хоць пераехаў сюды зусім нядаўна». Раніцай у нядзелю Змітрок апрануў ватоўку, нацягнуў гумавыя боты, пакалю ў кішэню загорнуты ў газету шматок сала з кавалкам чорнага хлеба і выйшаў

за парог хаты. Рушыў не па вуліцы — за агародамі накіраваўся напрасткі да ўскраіны невялікага балота, якое пачыналася за калгасным полем і далей клінам запаўзала ў пушчу. Змітрок ведаў, што да зараснікаў лазы, якія аддзяляюць дрыгву ад поля, часта прыходзяць алені, каб падсілкавацца маладымі смачнымі галінкамі. Менавіта тут ён падняў калісці свой першы алені рог.

Поле яшчэ не зусім падсохла, таму месцамі ногі правальваліся ў мяккую глебу і ісці было цяжка. Але праз паўгадзіны ён выйшаў на пясчаны грудок, за якім быў глыбокі роў — мяжа запаветнай пушчы. За ровам пачынаўся рэдкі малады ельнік паўз балоціны. Пад дрэвамі яшчэ было відаць пачарнелыя плямы снегу, на якіх... шмат розных слядоў. Змітрок прыгледзеўся і ўпэўніўся: па гэтай сцежцы алені ходзяць пастаянна. Ён, не спыняючыся, рушыў далей у глыбіню пушчы. Праз чвэрць гадзіны на вочы трапіўся абгрызены кавалак рога. Ад яго засталася толькі круглая пліта з карункавай каронай. Менавіта гэтай часткай рог мацаваўся на галаве аленя. Сляды ад зубоў на абгрызку даказвалі тое, што рог аказаўся даспадобы дзіку, а на рэштках яшчэ някеска папрацавалі мышы. Сляды зубоў былі свежыя. Кінуўшы знаходку ў залечны мяшок, бо з яе можна было зрабіць прыгожы медальён, Змітрок рушыў далей. Неўзабаве на адной з плямін снегу ён заўважыў кроплі крыві. Значыць, зусім недаўка ад гэтага месца нядаўна алень скінуў рогі. Змітрок спыніўся, азірнуўся навакол і, прыглядаючыся да сцежкі, падаўся ў той бок, адкуль ішлі сляды. Не прайшоў

і сотні метраў, як наперадзе паміж дзвюх бяроз убачыў прыгожы алені рог. На ім было сем доўгіх адросткаў, якія пушчанцы называюць «пасынкамі». Спадзеючыся знайсці другі, Змітрок стаў уважліва аглядаць мясцовасць вакол сцяжыны, але шчасце ў гэты дзень было не на яго баку. Цэлая гадзіна ўпартых пошукаў не мела ніякіх вынікаў. Змораны ўшчэнт Змітрок вырашыў вяртацца да хаты. Каб скараціць дарогу, ён рушыў напрасткі праз пушчанскія кварталы, якія ўваходзілі ў зону «абсалютнага спакою». Леснікі раілі гэты раён абыходзіць, бо тут можна было сустрэцца з рыссяю. Але Змітрок рызыкнуў. Ён, стараючыся не рабіць шуму, пакрочыў па шырокай прагаліне, уздоўж якой над зямлёй узвышаліся як прывіды яловыя вывараты. Некаторыя з іх былі да трох метраў у вышыню — вынік моцнага бурану ў канцы лютага.

Змітрок ужо збіраўся павярнуць на сцежку, якая вяла да недалёкай жвіроўкі. Раптам проста перад ім з галіны магутнай ёлкі саскочыў на невысокі выварат плямісты звер. Ён прыціснуўся да плоскай вяршыні, нібы збіраўся скочыць на чалавека. Яго галава, зверху якой тарчалі вострыя вушы з пухнатымі пэндзілікамі на канцах, лягла паміж шырокіх лап. Змітрок заўважыў, што лапы былі шырэйшыя за галаву. Па спіне пакаціўся халодны пот. Мужчына асцярожна зрабіў крок назад і прыціснуўся спінай да ствала векавага дрэва. Ён глядзеў зверу проста ў вочы, бо так яму раілі знаёмыя леснікі. Звер таксама уважліва пазіраў на чалавека. Змітрок разумее, што трэба сабе абавязкова супакоіць і пастарацца не

баяцца, бо драпежнік чую пах адрэналіну на адлегласці. Асцярожна Змітрок дастаў з кішэні цыгарэту і закурыў. Звер здрыгануўся, калі запалка чыркнула па пачку, але з месца не звярнуўся. Ён па-ранейшаму ляжаў, прыціснуўшыся да выварату. Адлегласць паміж чалавекам і рыссяю была такой, што звер мог лёгка па пачку скачок напасці на сваю ахвяру. Змітрок правай рукою узяўся за канец цяжкага аленевага рога, які вісеў на яго плячы. Гэта яшчэ больш супакоіла, бо пры дапамозе такой зброі можна было адбіцца ад драпежніка. Хвіліны здаваліся вечнасцю, але чалавек і звер па-ранейшаму моўчкі свідравалі адзін аднаго вачамі. Змітрок, углядаючыся ў рысь, зрагумеў, што гэта яшчэ вельмі маладая жывёліна, а значыць, дзесьці паблізу можа знаходзіцца матуля. Ад гэтага дрыжкікі прайшлі па ўсім целе.

Праз некалькі хвілін нерухомага супрацьстаяння рысь асцярожна стала адпаўзаць назад. Змітрок у сваю чаргу зняў з пляча рог. У гэты момант рысь маланкай скочыла ўбок і знікла ў прыцемку густага ельніку. Змітрок яшчэ некалькі хвілін пастаяў на месцы, а потым, прыслухоўваючыся да гукаў пушчы, накіраваўся да жвіроўкі.

Ад сэрца адцягло толькі талы, калі выйшаў на шырокую дарогу, вакол якой была балоціна, парослая рэдкімі крывымі дрэвамі. Відаць было на вяліку адлегласць. Густы ельнік з вываратамі застаўся заду.

Пасля гэтай сустрэчы Змітрок яшчэ не адзін раз хадзіў у пушчу, але зону «абсалютнага спакою» заўсёды абыходзіў.

Струменісты водар вясны

Мініяцюры

Праменьчыкі сонейка перамясціліся на другі бок стала. Матылёчак зноў склаў свае крыльцы і застыў у нерухомаці.

Вясна ў маім двары

Сярэдзіна мая. Сёлта вясна трохі прыпазілася, і менавіта цяпер усё наваколле дружна цвіце і зялянее. Цяпло робіць цуды на зямлі: радаць у выглядзе зялёных фарбаў і вясновых красак краена моцна сэрца. Нараджаецца новае, якое, бы тое немаўля, пяшчотнае, ласкавае, пачынае расці і крочыць па зямлі, цешыць сваімі дасягненнямі, сваім майскім жыццёвым характаром. Май! Велічная краса! Тонкаць фарбаў і адценняў! Любасць і трапятанне ў душы. Хуткія прыродныя змены.

Цяпер, пасля першага майскага дажджу, усё ў вільготнай кранальнай узнёслаці. Як жа прыгожа ў маім двары! Вось вялікі круглы куст бэзу падрыхтаваў свае светла-фіялетавыя суквецці да юбілею кагосьці з жыхароў дома, а вода, што далёка расцякаецца па акрузе, надае яшчэ большай святлонасці.

Элегантны каштан рыхтуецца да раматнычнага спаткання. Ён пачынае правярць свае свечачкі-пірамідкі, якія знізу ўжо густымі маленькімі пялёстачкамі абкружылі сэрцавінку, і хутка, у вызначаны час, запалаюць пяшчотна-бялюткім святлом. Дрэва ў прадчуванні нечага незвычайнага і добрага.

Недалёка ад каштана прымярае новае ўбранне рабіна-краса. Ядраныя белыя суквецці ахуталі разгалістае дрэва, а яна ўсё незадаволеная, усё больш і больш каштоўныя упрыгожванні вешае на свае галінкі. Магчыма, чакае, калі прыгажун каштан запрасіць яе на спатканне. Магчыма?

Анепадалёку — высокі-высокі малады дуб. А побач з ім — рослая і прывабная

бяроза. Ветрык лагодна гайдае яе вецце. І яна ласкава абдымае дуб сваімі галінамі. Здаецца, што між імі вядуцца вельмі важныя і прыемныя перамовы.

Зялёны пах дажджу

Цішыня. Майскі надвечорак. З самай раніцы цёмныя хмары аблажылі неба. Цярусіць дробны, ледзь бачны дожджык. Ён паспеў чысценька памыць усё на сваім шляху. Сакавіты глінец, вабная вільготнасць акрэслівае кожны зялёны лісток на дрэвах, кожнае суквецце на высокай і стройнай рабіне, якая расквеццілася мнотвам малосенькіх жаночкасі адчуваюцца ў гэтым убранні. Нейкая інтрыга поўніць прастору. А дробны зялёны дождж, загадкаваць ночы, якая вось-вось апусціцца на зямлю — гэта вясновыя фарбы, якія спрыяюць новаму жыццю.

Стары яблыневы сад

Май. Цяплынь. Цвіце стары яблыневы сад. Разгалістыя каржакаватыя дрэвы пераплятаюцца ў вышыню, утвараюць густы цень над зямлёю. Праз беларужовую квецень, якая буе, кіпіць, ледзь прабываюцца сонца і блакіт неба. Здаецца, што вялікая жыццёвая сіла сабралася тут, спакусілася пялёсткаватай раскошай, свежай паветранай духмянасцю. Нават вачам стала балюча ад пеністых пушпуровых хваль, над якімі разносіцца пчаліны гуд і завясоўка пухнатыя чмялі. Яны спачатку кружаць над кветачкамі, быццам выбіраюць прыгажэйшую з іх, а потым надаюць увагу кожнай. Бясконцае бдзённыканне разносіцца над

прасторай. Белыя пялёстачкі паціху злятаюць з яблыны, усцілаюць зямлю пад дрэвамі, дзе сярод шаўкавістай травы ўзвышаюцца сівыя балонкі дзмухаўцоў. І гэта дзіўна, захапляльна, прыгожа! Стары яблыневы сад — у бялюткім снезе. Ён укрыў аднолькавымі крыху прадаўгаватымі сняжыначкамі ўсё навакол.

Цвітуць каштаны

Канец мая. Вясна ўжо завяршае сваю трыумфальную вандроўку: шчодрасяе расшыпае на зямлі цеплыню і святло. Прыцягальная сіла хараста то тут, то там ускалыхвае водствы захаплення, якія бударажаць і трэюць душу, надоўга пакідаюць у памяці чароўныя імгненні.

Ужо некалькі дзён цвітуць каштаны. Здаецца, што сама прырода стварыла букет на ўрачысты стол: настолькі ён зольны выклікаць паэтычнасць сярод сакавітай зеляніны. Здалёк — гэта матавыя свечачкі абкружылі зялёнае дрэва. Яны спіраллю цягнуцца знізу ўверх. А сама пірамідка складаецца з мнотва невялічкіх суквеццяў, якія густа абляпілі тоўсценькі цэнтральныя стволік. На кожным атожылку шчыльна прытуліліся адна да адной малосенькія кветачкі. Яны пяшчотныя і зусім не белыя. Жоўты налет з кропелькамі малінавага соку на дробныхіх пялёстачках выглядае як містычная таемнасць. А яшчэ адна кветачка ў гэтым малінавым суквецці абавязкова з ярка-салатавымі кропелькамі. Доўгія белыя вусікі, якія выглядаюць з яе сэрца, усыпаны карычневымі зернейкамі. Каштан поўны ўрачыстасці, чысцюткі і велічны ў бялюткай заміланасці. Здаецца, што незвычайна таленавіты дызайнер упрыгожыў дрэва. Раскоша, квітнеючая раскоша!

Ірына САЛАТА

Матылёк

Невялікі трохкутнічак цёмнага колеру моцна прыляпіўся да пачка з насеннем кропу. Спачатку і не разабраць, што гэта такое. Два доўгія вусікі тырчаць у розныя бакі. Танюсенькія ніткі завяршаюцца прадаўгаватымі маленькімі зернейкамі. Здаецца, што гэта звышадчувальны прыбор, які рэагуе на гукі і святло. Магчыма, так яно і ёсць.

Вясновае сонейка зазірае ў акно. Яго праменьчыкі паволі рухаюцца па сталае і ўжо асвятляюць пачкі з насеннем, дзе на зялёнай сцяблінцы моцна трымаецца наш незнаёмец. Ён, пзуна, пераблытаў прыгожы малюнак са сцяблінкамі, якія растуць у агародчыку.

Праменьчыкі сонейка паступова асвятляе стол і ўжо зачэпіўся за верхавінку трохкутнічка, які праз некаторы час трапіў пад яркае святло. І тут адбылося дзіўнае — крыльцы раскрыліся. Цуд перад намі! Матылёк! Вельмі прыгожы. Здаецца, што ўсе фарбы вясёлкі размясціліся на ім. Ды і сам матылёк падобны на вясёлую істоту. Чырвоныя, аранжавыя колеры з чорнымі, сінімі кружочкамі на крыльцах. А ў кружочках нібы пёркі рознакаляровага паўліна перлаваюцца. І кожны кружочак адметны: мае сваю афарбоўку і малюнак.

Беларуская з хронікі творчага

Ліпень 1976 года. У Старым Двары Шчучынскага раёна адзначаюць 100-годдзе з дня нараджэння Цёткі. Праводзіцца Рэспубліканскае свята паэзіі. З гасцей з-за межам рэспублікі — Р. Рэтуракіс, П. Паліленіс (Літва)... Ужо ў наш час неаднойчы ў літоўскім перыядычным друку з рэсповедамі пра Цётку, яе павязь з Літвой выступаў публіцыст, пісьменнік Вітаўтас Жэймантас. Дарэчы, член Саюза пісьменнікаў Беларусі. 15 ліпеня ў Доме літаратара адбыўся вечар да 100-годдзя Цёткі. Былі і госці з Украіны, Літвы. Выступілі Р. Куранёў (ён з'яўляецца перакладчыкам вершаў легендарнай Алаізы Пашкевіч на рускую мову), Р. Лубкіўскі (Украіна), Л. Хлівіцкас (Літва). Сёння рэдкая з'ява, калі хтосьці з замежнікаў звяртаецца да перакладаў класічнай паэзіі на іншыя мовы. І ўсё ж ёсць уражальныя прыклады. Вершы нашай Цёткі (Алаізы Пашкевіч) пераклалі на кітайскую мову. Перакладчыкам выступіў прафесар Гу Юй. Спецыяльная перадача, прысвечаная Цётцы, была падрэдавана ў 1976 годзе прэс-службай ЮНЕСКА. Прозвішча нашай беларускай паэтры было ўключана ў календар самых выдатных дат і падзей, які распаўсюджвае ЮНЕСКА.

зусім. Няма Ніла Гілевіча, Ванкарэма Нікіфаровіча, Уладзіміра Анісковіча, Васіля Сахарчука, іншых рупліўцаў — няма і новых перакладчыцкіх здзяйсненняў... З 2019 года ўзноўлены альманах перакладной літаратуры «Далгляды», праўда, быў пропуск у 2022-м. Можна быць, гэтак выданне верне былою ўвагу да балгарскай паэзіі і прозы?

Напрыканцы кастрычніка ў Берліне адкрылася чацвёртая канферэнцыя ЮНЕСКА «Славянскія культуры ў гісторыі еўрапейскіх культур (XVIII—XX стст.)». Выступалі амаль 200 дакладчыкаў з 24 краін. Беларусь прадстаўлялі пісьменнік Аляксей Адамовіч, літаратуразнавец і публіцыст Адам Мальдзіс, вучоныя Яўгеній Бабосаў, Леанід Дробаў, Тамара Чарніўская. З дакладамі выступілі Адам Мальдзіс і Аляксей Адамовіч.

5 снежня ў Доме літаратара адбыўся вечар балгарскай паэзіі. Разам з беларускімі паэтамі выступілі і госці з Балгарыі. Стасункі з Балгарыяй — ці не самыя выразныя на фоне іншых еўрапейскіх дзяржаў. Уражанне такое, што Сафія, увогуле Балгарыя — літаральна па суседстве.

1977 год. У Мінску на працягу шасці дзён знаходзіўся англійскі паэт Уолтэр Мэй. Перакладчык прыняў удзел у пасяджэнні секцыі мастацкага перакладу ў СП БССР. Нагадаем, што ў Мэй (1912—2006) першыя пераклады з беларускай літаратуры надрукаваў яшчэ ў 1968 годзе. Гэтаму выдатнаму мастаку слова належыць пераўвасабленні твораў 59 беларускіх паэтаў у анталогіі «Цудоўны край Беларусі».

25 мая ў мінскім Доме афіцэраў адбыўся вечар дружбы літаратур народаў СССР, прысвечаны 60-годдзю Вялікага Кастрычніка. Прынялі ўдзел пісьменнікі з Масквы, Ленінграда, Украіны, Латвіі, Туркменіі, Таджыкістана, Беларусі.

26 мая ў Доме літаратара пачаў працаваць пленум СП БССР на тэму «Ін-тэрнацыянальныя сувязі беларускай савецкай літаратуры». Чым не тэма для абмеркавання сённяшнім складам Саюза пісьменнікаў Беларусі?! Тым больш што і мінскімі літаратарамі, і тымі, хто працуе ў рэгіёнах, надзвычай шмат робіцца ў гэтым кірунку. Плённа развіваюцца беларуска-казахская, беларуска-ўзбекская, беларуска-башкірская, беларуска-марыйская літаратурныя сувязі.

21 чэрвеня ў госці да беларускіх пісьменнікаў у Дом літаратара прыйшоў Генеральны консул ГДР у Мінску Мапальд Вольтер. Ён падарыў бібліятэчку з кніг беларускіх пісьменнікаў, выдадзеных на нямецкай мове (І. Мележа, І. Шамякіна, В. Быкава, Я. Брыля, А. Адамовіча).

У ліпені прайшлі Дні Эстонскай ССР у Беларусі. Была адкрыта ў Доме работнікаў мастацтваў і выстаўка эстонскай кнігі. А перад гэтым у маі ў Таліне прайшла выстаўка кніг, выдадзеных апошнім часам у БССР.

У нямецкім штотыднёвіку «Die Weltbühne» надрукавана інтэрв'ю Кэмпэна Дэтмана «'Фаўст' у Мінску», дзе падкрэсліваецца, што выхад кнігі Гэта ў перакладзе на беларускую мову з'яўляецца выключнай падзеяй. Нагадаем, што «Фаўст» у перакладзе лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Васіля Сёмухі выдаваўся ў нашай краіне чатыры разы — у 1976, 1991, 1996 і 1999 гадах. За сваю плённую перакладчыцкую дзейнасць Васіль Сёмуха адзначаны ордэнам «За заслугі перад Федэратыўнай Рэспублікай Германіяй» (2001), «Ордэнам трох зорак» (Латвія).

У верасні 1977 года ў СП БССР прайшоў пасяджэнне бюро секцыі мастацкага перакладу. Абмеркавалі творчасць

перакладчыкаў В. Сёмухі і К. Шэрмана. Абодва зрабілі неверагодна шмат для прадстаўлення іншых нацыянальных літаратур у Беларусі, а Карлас Шэрман — яшчэ і для прадстаўлення беларускай

Выданне ў перакладзе В. Сёмухі, 1976 г.

літаратуры ў свеце. У яго перакладах на іспанскую мову пабачылі свет «Мая Бесядзь» Аркадзя Куляшова, «Конь і леў» Максіма Танка, беларускія народныя казкі ў апрацоўцы Аляся Якімовіча (усе ў 1976 г.), «Шлюбная ноч» Івана Шамякіна, «Дажыць да святання», «Абеліск» і «У тумане» Васіля Быкава, паэзія Янкі Купалы і Якуба Коласа, «Плач перапёлкі» Івана Чыгрынава, «Загад № 1» Мікалая Чаргінца. Асобныя кнігі беларускай прозы і паэзіі на іспанскай мове выходзілі ў Мінску. Такая практыка — выданне кніг беларускай мастацкай літаратуры на замежных мовах айчыннымі выдавецтвамі — існавала ў тая часы ў «Мастацкай літаратуры» і «Юнацтва». Чаму б яе не ўзнавіць? Гэта, безумоўна, паспрыяла б пашырэнню прасторы ведання пра нашу літаратуру. У Беларусі сёння вучыцца процьма замежных не толькі студэнтаў, але і магістрантаў, аспірантаў. Выходзіць на англійскай мове (некаторыя старонкі штомесячніка — і па-кітайску) часопіс «Беларусь». На яго старонках, дарэчы, у апошнія гады былі надрукаваны творы беларускіх пісьменнікаў Якуба Коласа, Янкі Купалы, Цёткі, Максіма Багдановіча, Навума Гальпяровіча ў перакладзе Гу Юя, творы Кацярыны Хадасевіч-Лісавой, Генадзя Ауласенкі, Людмілы Рублеўскай, «Дзікае палыванне караля Стаха» Уладзіміра Караткевіча ў перакладзе Сунь Фаньці на кітайскую мову. У гэтым выданні пераклады маглі б змяшчацца і па-англійску. Асабліва перастава-рэні твораў сучасных паэтаў і празаікаў, якіх і на рускую мову не так часта перакладаюць... На пасяджэнні бюро секцыі мастацкага перакладу выступіў Язеп Семязон, які раскажа пра ўдзел савецкай дэлегацыі ў рабоце чарговага камітэта Міжнароднай асацыяцыі перакладчыкаў у Манрэалі (Канада).

У снежні 1977 г. адбыўся вечар слаўтага дагестанскага паэта Расула Гамзатова. Разам з беларускімі творцамі выступіў і сам дагестанскі, аварскі лірык.

1978 год. У студзені старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Максім

Танк прымае ў Доме літаратара Генеральнага консула ГДР Сільвестра Бернатэка і консула Ульрыха Дамса. Ішла размова пра ўмацаванне творчых кантактаў паміж пісьменнікамі БССР і ГДР. На прыёме прысутнічалі І. Шамякін, А. Макаёнак, А. Вярцінскі, Б. Сачанка, І. Чыгрынаў, У. Ліпскі, М. Кругавых. Варта заўважыць, што і ў наш час падобная практыка сустрач з замежнымі дыпламатамі прадаўжаецца. У прыватнасці, у 2022—2023 гг. у Саюзе пісьменнікаў Беларусі прайшлі сустрэчы кіраўніцтва творчай арганізацыі з надзвычайнымі і паўнамоцнымі пасламі Таджыкістана, Туркменістана, Узбекістана, Пакістана і іншых краін, якія ўзначальваюць дыпламатычныя місіі ў нашай дзяржаве. У выніку гэтых сустрэч нараджаюцца розныя асветніцкія і кніжныя праекты.

6—9 лютага ў Мінску ў Доме літаратара праходзіць канферэнцыя «Гераізм савецкіх людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны і сучасная дакументальная літаратура». Удзел прынялі Канстанцін Сіманюк, Юрый Збанацкі, Данііл Гранін, Яўгеній Вараб'ёў, Дзмітрый Гусароў, Анатоль Бачароў і іншыя. Аляксей Адамовіч выступіў з дакладам «У саўтарстве з народам».

У маі ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі адбыліся два вечары-сустрэчы з рускім паэтам Андрэем Вознясенскім. Паэт, празаік, мастак, архітэктар Андрэй Андрэевіч Вознясенскі (1933—2010) добра вядомы ў Беларусі. У 1980 годзе ў Мінску выйшла яго кніга на беларускай мове «Небам адзіным» у серыі «Паэзія народаў СССР». Перакладчык — Рыгор Барадудлін. Рускі паэт неаднойчы прывітаў у Беларусі. Гасцяваў у ваколіцах Беларускай пущы, у Камянецкім раёне, на Свіцязі, у Навагрудскай старонцы. Напісаў шэраг твораў, прысвечаных гэтым мясцінам, а таксама дзесячам літаратуры і мастацтва Беларусі — Васілю Быкаву, Яўгену Будзінасу.

«Цудоўны край Беларусі».

Сёння свет знаходзіцца ў стане варажнечы. Адбываюцца падзеі, якія разбураюць традыцыйныя культурныя стасункі. І таму варта яшчэ болей уважліва падыходзіць да міжнароднага гуманітарнага супрацоўніцтва. Чаму б не выступіць нашай краіне, напрыклад, ініцыятарам стварэння Календара памятных дат і падзей краін ШАС альбо Календара памятных дат і падзей краін Еўразійскага эканамічнага саюза? Аб'ядноўвае ж, напрыклад, ЦЮРКСОЙ гуманітарныя і асветніцкія ініцыятывы. Нават Саюз пісьменнікаў цюркамоўных краін створаны.

7 верасня ў Доме літаратара адбылася сустрэча балгарскіх гасцей з беларускімі пісьменнікамі. Выступілі І. Шамякін, К. Калчаў (Балгарыя), Н. Гілевіч. Ніл Сямёнавіч заўважыў, што на беларускай мове прадстаўлены на той час творы не менш як 200 балгарскіх пісьменнікаў. Сёння балгарскую паэзію і прозу на беларускую мову перакладаюць усё радзей і радзей. Ці, пэўна, не перакладаюць

Уладзімір Бядуля і Андрэй Вознясенскі, 1975 г.

Адзін з твораў — кароткую паэму — ён прысвяціў двойчы Герою Сацыялістычнай Працы старшыні калгаса «Савецкая Беларусь» Уладзіміру Бядулю. У 1998 годзе Саюз пісьменнікаў правёў на берэзе Свіцязі Свята паэзіі з удзелам Андрэя Вознясенскага.

28 чэрвеня ў Аддзяленні грамадскіх навук АН БССР прайшла навуковая юбілейная сесія, прысвечаная 150-годдзю з дня нараджэння М. Г. Чарнышэўскага.

літаратура ў свеце: жыцця ў 1966—1985 гады¹

Янка Брыль у Індыі.

З уступным словам выступіў М. Бірыла. Прынялі ўдзел Кандрат Крапіва, супрацоўнікі гуманітарных акадэмічных інстытутаў.

9 ліпеня ў Мікалаеўшчыне (Стаўбцоўскі раён), на радзіме Якуба Коласа, прайшло свята паэзіі. Прынялі ўдзел пісьменнікі Літвы, Латвіі, Украіны, Масквы, Ленінграда.

У штаце Карнатака (Індыя) выдадзены зборнік апавяданняў беларускіх пісьменнікаў «Лясная песня». Перакладчыкі творы П. Пестрака, Я. Скрыгана, У. Караткевіча, А. Васілевіч, М. Стральцова, К. Чорнага, І. Навуменкі, А. Куляшова, В. Быкава на мову канада Б. Кацімані. У Індыі ў розныя гады пабывалі Янка Брыль, Аляксей Адамовіч, Уладзімір Гіламедаў... Доўгі час у Дэлі працаваў беларускі паэт, журналіст і перакладчык Юрый Сапажкоў (1940—2013), які пісаў на рускай мове і перакладаў беларускую паэзію на рускую мову. У Дэлі пабачыў свет яго паэтычны зборнік на англійскай мове і на мовах народаў Індыі.

7 верасня ў Белдзяржфілармоніі адбылося ўрачыстае пасяджэнне, прысвечанае 150-годдзю з дня нараджэння Л. М. Талстога. З уступным словам «Святло праўды нёс» выступіў народны паэт Беларусі Пятрусь Броўка. Першыя кнігі Л. М. Талстога па-беларуску пабачылі свет напрыканцы 1920 — у пачатку 1930-х гадоў у Вільні і Мінску («Ці шмат чалавеку трэба і іншыя апавяданні», «Ад чаго зло на свеце», «Хаджы-Мурат»). Пра Льва Мікалаевіча шмат пісалі беларускія літаратуразнаўцы, пісьменнікі. У 1981 годзе пабачыла свет кніга «Леў Талстой і Беларусь». Да тэмы беларускіх карэспандэнтаў класіка рускай літаратуры неаднойчы звяртаўся ў сваіх публікацыях, у кнізе «Народ нам издревле родной...» Сямён Букчын... Інфармацыя пра святкаванне юбілеяў класікаў іншых літаратур, найперш — класікаў рускай літаратуры, сведчыць пра тое, што існавала выдатная традыцыя агляду здзяйсненняў сусветнага маштабу, традыцыя судакранання з жыццём і творчасцю велічын прыгожага пісьменства. На вялікі жаль, вопыт ранейшых дзесяцігоддзяў у 1990-я, а пасля і ў першыя дзесяцігоддзі новага стагоддзя зміраўся. Хіба што юбілеі А. С. Пушкіна па-ранейшаму застаюцца ў кантэксце культурнага, асветніцкага і літаратурнага жыцця. Ды і Сіманаўскія чытанні ў Магілёве — таксама непарушная, на шчасце, традыцыя.

У верасні ў Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі

краінамі адбылося адкрыццё Дэкады балгарскай кнігі ў БССР. Была арганізавана выстаўка апошніх балгарскіх выданняў.

У лістападзе ў Тэгеране (Іран) журы міжнароднага Савета па дзіцячай літаратуры прысудзіла Ганаровы дыплом Ханса Крысціана Андэрсена шэрагу савецкіх пісьменнікаў. Васіль Вітка быў адзначаны за кнігу «Казкі». Творы класіка беларускай дзіцячай літаратуры перакладзены на латышскую,

Расул Гамзатаў.

украінскую, англійскую, сербскую, славацкую, эстонскую, польскую, чэшскую, нямецкую, эстонскую, туркменскую і іншыя мовы народаў свету.

На пачатку снежня ў Літве прайшло Свята беларускай і літоўскай паэзіі. Удзел прынялі Анатоль Вяцінскі, Максім Танк, Васіль Вітка, Аляксей Пысін, Аляксей Разанаў. Такія святы, паездкі ў суседнія рэспублікі і за мяжу пашыралі кругаглед, творчую праблематыку, падштурхоўвалі да нараджэння новых твораў. Не кажучы ўжо пра тое, што дапамагалі болей грунтоўна ўсталявацца перакладчыцкім сувязям.

1979 год. У студзені ў Цэнтральным доме літаратараў імя А. А. Фадзеева прайшоў вечар беларускай літаратуры, прысвечаны 60-годдзю БССР і КПБ. З уступным словам выступіў даўні сябар беларускай літаратуры паэт Аляксей Суркоў, удзельнік вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Выступілі на вечары Максім Танк, Іван Шамякін, Аляксей Петрашэвіч, Васіль Быкаў, Рыгор Барадулін, Генадзь Бураўкін, Анатоль Вяцінскі, Анатоль Грачанікаў, Ніл Гілевіч, Васіль Зуёнак, Яўгенія Янішчыц, Гучаль вершы беларускіх паэтаў і песні ў выкананні славутага ансамбля «Песняры».

2 лютага ў Мінску ў Доме літаратара адбыліся Дні кубінскай літаратуры, прысвечаныя 20-й гадавіне рэвалюцыі на Востве Свабоды. З прывітальным словам выступіў Максім Танк. Мелі слова і кубінскія пісьменнікі Вальда Лейва, Дэсідэерна, перакладчыца Тацыяна Горская.

У красавіку ў Беларусь наведваўся балгарскі крытык і літаратуразнаўца Любен Геаргаеў. У гутарцы з ім прынялі ўдзел Максім Танк і Іван Чыгрынаў.

11 мая ў Мінск прыехаў іспанскі пісьменнік Рамон Хіль (па запрашэнні маскоўскага выдавецтва «Прогресс» ён знаходзіўся ў СССР з мэтай напісання кнігі пра Савецкі Саюз). У Доме літаратара яго прыняў сакратар СП БССР А. Вяцінскі. Іспанскі пісьменнік узяў інтэрв'ю ў Яўгенію Янішчыц.

У чэрвені 1979 года на пасяджэнні ЮНЕСКА ў Парыжы з дакладамі, прысвечанымі Ф. Скарыну, выступілі беларускія даследчыкі Г. Галенчанка, В. Чамярыцкі, В. Шматаў. Скарызнаўства ў 1970—1990-я гады было на ўздыме. І пісьменнікі актыўна ўдзельнічалі ў раскрыцці тэмы мастацкім сродкамі. З'яўляліся новыя паэтычныя, празаічныя, драматычныя творы. Як прыклад — раман Алега Лойкі пра першадрукара, яго кніга пра Францыска Скарыну ў маскоўскай серыі «ЖЗЛ». А яшчэ — драматычная паэма Міколы Ароўкі «Судны дзень Скарыны».

Праўда, ужо ў новым, XXI, стагоддзі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь абвясціла конкурс на найлепшую п'есу на скарынаўскую тэму. І як адзін з вынікаў — выданне калектыўнага тэматычнага зборніка п'ес. Праўда, сёння, здаецца, ніводнага з іх не ідзе ў беларускіх тэатрах. Цікавым кніжным праектам можна лічыць выданне «Францыск Скарына на мовах народаў свету» (чатыры выданні з 2015 да 2019 года!), дзе пад адной вокладкай было сабрана каля 70 перакладаў на розныя мовы ўрыўка з прамоваў Скарыны да кнігі «Юдзіф».

Адно з мерапрыемстваў чэрвеня 1979 г. падаецца вельмі ўражальным і вартым пераймання нават праз дзесяцігоддзі. У калгасе імя Урыцкага Гомельскай вобласці ўсесаюзны часопіс «Тэатр» арганізаваў круглы стол на тэму «Праблемы савецкай вёскі і іх адлюстраванне ў мастацтве». Вёў круглы стол Іван Шамякін.

У ліпені Мінск наведваў балгарскі перакладчык і літаратуразнавец Сімяон Уладзіміраў, перакладчык твораў Кузьмы Чорнага, Івана Шамякіна, Івана Чыгрынава, Міхася Стральцова, Уладзіміра Караткевіча на балгарскую мову, аўтар артыкулаў, рэцэнзій, прысвечаных беларускай літаратуры.

У жніўні 1979-га гасця Беларусі, беларускіх пісьменнікаў — кубінскі літаратар Нідзія Сарбія. Сустрэлася з А. Вяцінскім, М. Матукоўскім. Кубінская пісьменніца на той час — член камісіі па гісторыі пры Дзяржаўным Савеце Рэспублікі Куба, начальнік аддзела Цэнтра па вывучэнні спадчыны Хасэ Марці.

У кастрычніку ў Доме літаратара па прапанове часопіса «Літаратурная ўчеба» прайшоў круглы стол на тэму «Кірункі пошуку маладых, герой сучаснага апавядання, форма і змест паэтычнага твора». Вёў дыскусію У. Эстаў. З беларускага боку прымалі ўдзел М. Лужанін,

Т. Бондар, Д. Бугаёў і інш. Зразумела, што ў той час — у 1970—1980-я гг. — быў даволі шырокі спектр магчымасцей для наладжвання дыскусій. Але і сёння не варта абмінаць такі кірунак. Прыязджаюць жа перыядычна ў Беларусь супрацоўнікі і часопісаў «Наш сучасны», «Юноства», «Москва», «Роман-газеты», іншых выданняў. Літаратуру маладых, мастацкі пераклад і іншыя пытанні можна абмяркоўваць з улікам беларускага і расійскага вопыту на сучасным этапе. Як станоўчы прыклад апошняга часу — круглы стол, які праводзіць Пастаянны Камітэт Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі па выніках конкурсу апавяданняў маладых празаікаў «Мост дружбы». І ў фармаце афлайн, і праз анлайн-дыялог на гэтай пляцоўцы ўздымаюцца многія вартыя ўвагі пытанні.

4—11 снежня ў Маскве прайшла Міжнародная сустрэча перакладчыкаў савецкай літаратуры. Тэма — «Роля перакладу ў сучасным свеце. Пераклад як фактар узаемадзеяння літаратуры». Удзельнічалі каля 100 пісьменнікаў з 40 краін свету. У межах гэтай сустрэчы быў арганізаваны і вечар інтэрнацыянальнай дружбы ў Мінскім дзяржаўным педагагічным інстытуце замежных моў. Перакладчыкі наведалі Хатынь, Курган Славы, Вязінку.

Менавіта з такіх ці падобных сустрэч, паездак нараджаліся і творы, прысвечаныя Беларусі, драматычнаму ваеннаму лёсу нашага народа. Як, напрыклад, вось гэтыя радкі ўругвайскага паэта Мануэля Гарсія Пуэртаса: «Хатынь!.. // Вазьмі жыццё кожнага з нас, // бо мы, як і вякі, — твае даўжнікі. // Прымі ад занябданых народаў // Лацінскай Амерыкі // багацце адзінае наша — // клятву

вернасці. // Таму, // згуртаваўшыся яшчэ больш, // вечныя будзем наказу твайму: // "... хай у сілу // пераўтворацца боль!" (пераклад Рыгора Барадуліна). Альбо — рускай паэтэсай Наталлі Канчалоўскай: «Людзі, слухайце! Людзі, вы чуеце // Медных горлаў сумны лад? // Хай адгукнецца кожнае чулае // Сэрца на гэты набат! // Каб над сватыняю сэрца не плакала, // Слёзы не трэба, сыны. // Вы распаліце ад вечнага факела // Гнеў супраць новай вайны. // Людзі, слухайце! Людзі, вы чуеце! // Людзі, слухайце!» (пераклад Міколы Аўрамчыка).

Кастусь ЛЕШНІЦА
Працяг будзе

Галасы пакалення

У Палацы мастацтва працуе новая выстаўка «Голас ваеннага пакалення», арганізаваная Беларусім саюзам мастакоў у рамках праекта «Колеры Вялікай Перамогі». У экспазіцыі, з якой можна пазнаёміцца да 16 чэрвеня, — жывапіс Паўла Масленікава, Уладзіміра Гардзеевіча, Віктара Пратасені, Фёдара Бараноўскага, Эдуарда Куфко, Івана Стасевіча, Станіслава Гарачава, Вячаслава Вярсоцкага ды іншых мастакоў.

Батальныя сцэны, партызанскія замаўкі, карціны, прысвечаныя трыумфу перамогі, — «Голас ваеннага пакалення» дапамагае глядачам асэнсаваць трагедыю народа і абудзіць адказнасць за беражлівае захаванне памяці пра подзвігі старэйшых пакаленняў. Дарэчы, на выстаўцы прадстаўлены спіс мастакоў — членаў творчага саюза, якія пайшлі на фронт. Гэта 143 прозвішчы, на той час — дзве трэці арганізацыі.

На выстаўцы ў Палацы мастацтва прадстаўлены як даволі вядомыя творы, так і тыя, што дэманструюцца рэдка. Да апошняй катэгорыі можна аднесці маштабную карціну Івана Стасевіча: Янка Купала на фоне Крамля піша верш «Беларускім партызанам» (карціна «Партызаны, партызаны…» Янка Купала» 1979 года). Нічаста дэманструецца і «Сям'я партызана» (год стварэння не пазначаны) Алега Казака. Кожная дэталі выразнай работы красамоўная, напрыклад, цыгарэта ў руцэ галоўнага героя — а гэта ён, нягледзячы на вялікую колькасць персанажаў на палатне

і нетыповае размяшчэнне ў яго прасторы. Не можа не крануць «Партызанская быль» (1979) Уладзіміра Пасюкевіча: сюжэт апавядае пра байцоў, якія ў зімовым лесе пераносяць цяжкапараненага таварыша. Надзвычай таленавітая работа Эдуарда Куфко «Асвенцім» (1975) выкрывае злачынства супраць чалавецтва. Сутнасць трагедыі, з якой сутыкнуліся многія народы, перададзена выразна, дакладна і з уласцівай метаду жывапісца экспрэсіўнасцю.

Нечакана для гэтай выстаўкі яркімі фарбамі зьяе работа, якая належыць пэндзлю Міхаіла Чэпіка: на карціне

«Тысяча дзевяцсот сорок першы» (1984) салдатам уручаюць зброю; кампазіцыя пабудавана так, што падрыхтоўка да ваенных дзеянняў нагадвае сімвалічны карагод; спрыяе такому адчуванню і каларыстычныя рашэнне работы — нібы разгараецца вогнішча справядлівай барацьбы. Гэткая жа яркасцю, прызначанай паказаць супрацьстаянне міру і вайны, запамінаецца твор Паўла Масленікава «Мінск. 22 чэрвеня 1941 года» (1988).

Выстаўка пабудавана з улікам храналогіі: пачатак вайны, барацьба, змаганне ў тыле ворага, перамога, мірнае жыццё...

Вячаслаў Вярсоцкі «Плошча Перамогі».

Пра апошнія расказваюць такія карціны, як «На мірнай зямлі» (1967) Мікалая Назаранкі, «Мінск, Дзень Перамогі» (год стварэння не пазначаны) Станіслава Гарачава, але тут яшчэ даволі моцны подых вайны. Зусім іншыя пачуцці выклікае «роўнае» палатно «Плошча Перамогі» (год стварэння таксама не пазначаны) Вячаслава Вярсоцкага. Гэта натуральна: мастак, сын вядомага жывапісца і ўдзельніка Вялікай Айчыннай вайны Віктара Вярсоцкага, нарадзіўся ў 1955 годзе, таму падзеі да 1945-га і Перамогу ён мог адлюстравіць толькі як сын ветэрана і грамадзянін Савецкай Беларусі.

Нагадаем, пазнаёміцца з праектам «Колеры Вялікай Перамогі» можна бясплатна. Экспазіцыі абнаўляюцца штомесяц на працягу 2024 года.

Людзіна ШЫЦЬКА,
фота аўтара

Іван Стасевіч «Партызаны, партызаны…» Янка Купала», 1979 г.

Кривавы след пакут

Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў запрашае на маштабны выдзік ставачны праект «Зямля краваточыць гісторыяй», які прымеркаваны да 80-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Выстаўка распрацавана сумесна з вядучымі архіўнымі ўстановамі нашай краіны. Фотаздымкі, дакументы, відэаматэрыялы, успаміны сведкаў — маленькая частка жыцця, якая засталася нам пасля кривавых падзей мінулага.

Здаецца, тэма вайны ўжо шмат дзесяцігоддзяў з'яўляецца прадметам для даследаванняў, мастацкай творчасці і пісьменніцкай дзейнасці, але гэта не змяняе яе актуальнасці, бо кожны дзень навукоўцы, гісторыкі, журналісты і звычайныя людзі знаходзяць новыя звесткі пра той жорсткі час, які пакінуў глыбокі след у сэрцах беларусаў. Вялікай колькасці падручнікаў, артыкулаў, літаратурных твораў, жывапісных карцін і скульптур мала, каб адлюстравіць увесь маштаб трагедыі. І дагэтуль ёсць белыя плямы, што немагчыма запоўніць, бо сведкі падзей даўно загінулі, абараняючы радзіму ад фашызму і знішчэння нацыі.

Выставачны праект знаёміць з эксклюзіўнымі архіўнымі фота і відэаматэрыяламі, біяграфічнымі звесткамі салдат і мірных жыхароў, якія аддалі жыццё за свабоду. Выстаўка падзелена на тэматычныя зоны, дзе падрабязна асветлены пэўныя аспекты Вялікай Айчыннай вайны. Сустрэкае наведвальнікаў фотаэкспазіцыя, якая складаецца са здымкаў з фондаў Беларускага дзяржаўнага архіва кінафотафонадакументаў. Большая частка матэрыялаў датуецца 1943 годам, месцы падзей — Мінск, Віцебск і іншыя гарады Беларусі. Чорна-белыя фрагменты чалавечага жыцця назаўсёды засталіся на фота нямецкіх салдат. Звычайныя беларускія дзяўчаты ў падраным адзенні і хустках, апусцелы двор калгасніка, старая жанчына, якую нямецкія фатографы апісалі як тыповую прадстаўніцу беларускага народа.

Побач з фотаздымкамі — праект Таццяны Савік «Страта», выкананы з

ляўкасу і тэмперы. Кампазіцыя ўяляе сабой шэраг партрэтаў, на кожным з іх у чалавека замест нейкай часткі твару чорная пляма як сімвал страты не толькі жыцця, але і душы. Спалучэнне архіўных фотаздымкаў і мастацкага погляду на жорсткія падзеі мінулага паказвае вайну з розных бакоў — фактаў і пачуццяў.

Раздзел, прысвечаны генацыду яўрэйскага насельніцтва, якое ў вялікай колькасці пражывала на тэрыторыі Беларусі, аддзелены ад астатняй экспазіцыі палатном з выявай калючага дроту і таблічкі: «Предупреждение. В пролетающих

Таццяна Савік «Страта». 2024 г.

через забор будут стрелять!» Асацыяцыя з гэта і канцэнтрацыйным лагерам. Трапляючы ўнутр памяшкання, нельга не звярнуць увагу на вялікую фотаэкспазіцыю. Тут можна азнаёміцца з фотаздымкамі, лістамі і ўспамінамі яўрэяў, якія жылі ў Мінскім гета. Сталыя людзі, маладыя дзяўчаты, цэлыя сем'і з маленькімі дзецьмі былі знішчаны. Экспанаты — з архіваў Саюза беларускіх яўрэйскіх грамадскіх аб'яднанняў і абшчын.

Наступная імправізаваная зала расказвае пра подзвігі партызанскіх атрадаў, якія дзейнічалі на тэрыторыі Беларусі. Акрамя агульнай інфармацыі, тут можна знайсці асабістыя звесткі пра вядомых і не вельмі партызан. Праз партрэты камандзіраў, кулямётчыц, мінёраў можна ўбачыць вайну вачыма сведкаў, тых, хто застаўся там — на полі бою. Афармленне залы, выкананае з дапамогай звычайных галін, падсвечаных ярка-зяленым полымем, быццам перамяшчае ў цёмны беларускі лес, дзе выконвалі свае заданні смелыя партызаны.

Тэма партызанскай і падпольнай барацьбы працягваецца на другім паверсе. Тут, у невялікім пакойчыку, можна паслухаць аўдыязапісы успамінаў салдат, якія вызвалілі беларускія вёскі. Наведванне гэтай часткі экспазіцыі патрабуе пэўнай мужнасці і маральнай стойкасці. Размяшчэння фотаздымкі з выявамі забітых дзяцей і старых вельмі ўражлівым могуць нанесці псіхалагічную траўму. Дапаўненнем да фотаэкспазіцыі служаць архіўныя копіі абвешчання нямецкага палявога каманданта аб расстрэле мужчын, аб'явы нямецкага камісара, мастацкія работы Юліі Цярэшкі «Рэха», Лізаветы Янковай «Аблічча вайны», Аляксандра Трускоўскага «Шлях Чырвонага».

Асобная зала прысвечана канцэнтрацыйным лагерам, ахвярам «Асвенціма», «Малага Грасянца» і іншых. Тут можна ўбачыць фотаздымкі людзей перад тым, як іх завядуць у газавую

камеру. Жанчыны, дзеці, старыя хацелі жыць. Пра гэта сведчаць звычайныя паўсядзённыя рэчы, якія ахвяры бралі з сабой у лагер: зубныя шчоткі, акулеры, пэндзлікі для галення...

З фотала БІДАМЛМ

«Генацыд». 1981 г.

Праз пакуты, слёзы і боль савецкі народ прыйшоў да перамогі. Дакаваліся яе не ўсе. Прысуды нямецка-фашысцкім захопнікам былі вынесены на Нюрнбергскім працэсе. Каты атрымалі заслужанае пакаранне, але мільёны забітых на кривавай вайне не дакаваліся гэтага моманту. Маштабныя работы па пахаванні расстраляных жыхароў, ваеннапалонных ціпер засталіся для нас у выглядзе мемарыялаў і помнікаў.

Выстаўку трэба наведаць усім тым, хто шануе мінулае. Такія праекты садейнічаюць захаванню нашай гісторыі і памяці беларускага народа.

Выстаўка працуе да 25 жніўня.
Лізавета КРУПІЯНЬКОВА,
фота аўтара

Спыніць імгненне...

У Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага адкрыўся выставачны праект, прысвечаны 65-годдзю фатографа Вадзіма Качана. У экспазіцыі прадстаўлены фотаздымкі з 1970-х гадоў да сучаснасці з серыяй «Мінскія дворыкі», «Свята Мінска», «3 акна аўтамабіля», «3 трамвая», «Дзіцячы дом» і іншых.

Вадзім Качан — фатограф, лаўрэат Нацыянальнай прэміі ў галіне выяўленчага мастацтва ў намінацыі «Мастацкая фатаграфія», ганаровы член Беларускага грамадскага аб'яднання фатографіі і Беларускага саюза дызайнераў.

Першы фотаздымак Вадзім Качан зрабіў у 11 гадоў (1970 г.), калі ўвасобіў прыгажосць горада Брэста. Яго творчы шлях пачаўся пасля заканчэння Беларускага тэхналагічнага інстытута імя С. М. Кірава (цяпер Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт), дзе быў членам будаўніцтва ў якасці фатографа і мастака. Вадзім Качан супрацоўнічаў з газетамі «Фізікультурнік Беларусі», «Вечерний Минск» і інш. У гэты перыяд фатограф стварае серыю дакументальных работ «Фототандем», «Свята Мінска», «Свет і тени», фотамантажныя здымкі: «XX стагоддзе», «Асацыяцыі», «Свадебные мгновения», «Предчувствие судьбы» і інш.

З 2007 года мастак актыўна займаецца выкладаннем фатаграфіі і выступае яе папулярызатарам: чытае лекцыі, удзельнічае ў творчых сустрэчах з гледачамі, выступае на радыё і тэлебачанні. Пра творчасць Вадзіма

Вадзім Качан. Без назвы. Мінск, 1987 г.

Качана зняты тэлевізійныя фільмы, напісана шмат артыкулаў у такіх выданнях, як «Пра дызайн», «Мастацтва», «Беларусь в мире», «Культура», «Foto&video».

Выставачны праект «От пленки к цифре. Ретроспектива» ахоплівае вялікі перыяд творчасці Вадзіма Качана, пачынаючы з першага фотаздымка, і налічвае 300 работ. У яго творчым фокусе — горад і гараджане. Фатограф здолеў перадаць атмасферу і настрой Мінска. Сам Вадзім Качан нарадзіўся ў невялікай вёсцы Залядынне Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці. Аднак большую частку жыцця ён правёў у нашай сталіцы, дзе пасля заканчэння інстытута застаўся на доўгія гады. «Горад тады становіцца родным, калі тут пачынаюць жыць твае ўспаміны», — працітаваў сваю кнігу Вадзім Качан на адкрыцці выставы. Ва ўласных работах фатограф адлюстроўваў, як з цягам часу змяняўся Мінск і яго жыхары. Фотаздымкі выкананы ў адзіным чорна-белым стылі, дзе прысутнічае дынаміка.

У экспазіцыі — серыя «Мінскія дворыкі», «Свята Мінска», «3 акна аўтамабіля», «3 трамвая», «Дзіцячы дом».

На фотаздымках пад назвай «Мінскія дворыкі» мастак адлюстроўваў выбрукаваныя ўтульныя вуліцы Верхняга горада, па якіх прагульваюцца мясцовыя жыхары і выпадковыя мінакі. На чорна-белых фота быццам застылі імгненні мінулага жыцця, якое незваротна прайшло, але яго можна знайсці на фотаздымках. Знаёмства з серыяй стане цікавым для наведвальнікаў розных пакаленняў. Падлеткі і маладыя людзі могуць убачыць Мінск 1970—1980-х гадоў, паглыбіцца ў атмасферу той эпохі. Для гледачоў больш

сталага ўзросту наведванне выставачнага праекта «От пленки к цифре. Ретроспектива» стане своеасаблівай вандроўкай у мінулае, дзе яны змогуць прайсці па старых вулачках, знаёмых з дзяцінства.

Серыя «Свята Мінска» прадстаўляюць рэдкія кадры, зробленыя падчас святкавання Дня горада ў 1987 годзе. Мерапрыемства называлася «Спартыўна-мастацкае свята» і было прымеркавана да дня вызвалення Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Сам Вадзім Качан успамінае гэта так: «У той дзень, узяўшы ў рукі фотакамеру, я пайшоў на свята. Здымаў не афіцыйна, ён мяне ніколі не вабіў, а настрой людзей. Здымаў проста так, на памяць, асабліва не задумваючыся пра сюжэт, пра кампазіцыю». На фотаздымках можна заўважыць прывычныя для мінчан пейзажы, такія як праспект Пераможцаў, шырокая панарама Свіслачы, летнія кавярні і гандлёвыя кіёскі.

Праекты «3 акна аўтамабіля» і «3 трамвая» вельмі падобныя. Сёння гэта дастаткова папулярны напрамак сярод як прафесіяналаў, так і аматараў фатаграфіі.

Адным з самых цікавых і адначасова сумных праектаў з'яўляецца серыя фотаздымкаў «Дзіцячы дом», якая стваралася ў перыяд з 1987 да 1988 года. Здымаць Вадзіма Качана запрасілі сябры, але мастак згадзіўся толькі пасля таго, як успомніў свайго сябра дзіцяціна — суседа Мікалая. Аднак праз год Вадзім Качан адмовіўся ад праекта, бо цяжка было глядзець у вочы дзецям, якія кожны раз спадзіваліся ўбачыць сваіх патэнцыйных бацькоў. І, каб не наносіць псіхалагічную траўму, фатограф паступова спыніў працу. Фотаздымкі ўражваюць выбранымі ракурсамі, адлюстраваннем паўсядзённага жыцця маленькіх дзяцей, якія засталіся без бацькоў. «Калі мастацтва не шакуе, не чапляе, не бярэ глыбока за душу, не пераварочвае яе, не торгае за струны душы чалавека, — гэта не мастацтва», — кажа Вадзім Качан.

Сучаснасць прадстаўляюць серыя фотаздымкаў «Туман у горадзе», «На вуліцах горада», «Партрэт з партрэтамі». Апошні праект Вадзім Качан задумаў яшчэ ў 2003 годзе, калі фатаграфавалі людзей, якія трымаюць у руках свае любімыя фотопартрэты з мінулага. Прайшло дзесяць гадоў, і тыя ж героі паўтарылі свой вопыт, трымаючы ў руках «партрэт з партрэтамі».

Выстаўка «От пленки к цифре. Ретроспектива» прысвечана 65-годдзю фатографа. Нагодай для распрацоўкі экспазіцыі стаў артыкул. «Некалькі гадоў назад я працітаў у сродках масавай інфармацыі, што сярэдня працягласць жыцця ў беларускіх мужчын каля 65 гадоў. І я задумаўся, што трэба паспеець усё зрабіць», — падзяліўся на адкрыцці выставы Вадзім Качан. Праект працуе да 2 чэрвеня 2024 года.

Лізавета КРУПІЯНЬКОВА,
фота аўтара

Вадзім Качан. «3 акна». Мінск, 2005 г.

Павага і вечная любоў

Ілюстраваць кнігі, асабліва дзіцячыя, — удзячная справа. Калі малывальчык дамогся ўвагі маленькага чытача ці падлетка, добрым словам яго будучы ўспамінаць усё жыццё. Гэта не перабольшанне: малюнкi, убачаныя ў патрэбны час, пэўным чынам уплываюць на асобу. Шмат пазней мы заўважаем у іншых творах выяўленчага мастацтва знаёмыя матывы, аддаём перавагу характэрным каларыстычным рашэнням ці прыязна ставімся да вядомых сюжэтаў.

І з якімі радасцю і хваляваннем дарослы чалавек трымае ў руках неаднойчы прачытаны ў дзяцінстве зборнік казак або раман — у гэты момант ён, мусіць, разумее неацэннасць першакрыніцы... У пэўным сэнсе гэта цуд, і стварае яго ў тым ліку таленавіты ілюстратар. Сярод беларускіх аўтараў, якія працавалі ў гэтым кірунку, чытачы і аматары мастацтва вылучаюць Васіля Шаранговіча — шматграннага творцу і прадаўжальніка найлепшых традыцый айчынай графікі і жывапісу.

Да 8 верасня ў галерэі «Ракурс» Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі можна ўбачыць выстаўку народнага мастака «Сны аб Беларусі». Яна прымеркавана да 80-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і 85-годдзя з дня нараджэння Васіля Шаранговіча. Так, у экспазіцыю ўвайшлі

не толькі знакамітыя творы, прысвечаныя літаратурным сюжэтам славетных аўтараў, але таксама работы на тэму вайны і партрэты, пейзажы, у якіх

«Споведзь сэрца» (ілюстрацыя да твора Антона Вялічкіна), 1978 г.

выяўлена любоў да Радзімы. «Заўсёды стаяў цвёрда на роднай зямлі, якая праз Бога адпушчаны час і прыме мяне ў свае цёмныя абдымкі, але заўсёды, як у словах Янкі Купалы, будучы сніцца мне «сны аб Беларусі», — гэтыя словы Васіля Шаранговіча падказалі арганізатарам назву выстаўкі.

Цэнтральнае месца на выстаўцы займаюць арыгіналы ілюстрацый да твораў класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа. Сярод экспанатаў — малюнкi да пэмы «Новая зямля». Гэтая графіка ўвайшла ў экспазіцыю дзякуючы супрацоўніцтву бібліятэкі з Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеем Якуба Коласа. У яго фонды ўваходзіць 95 ілюстрацый да знакамітага твора народнага паэта. Як расказала падчас адкрыцця выстаўкі галоўны захавальнік фондаў і праўнучка пісьменніка Васіліна Міцкевіч, у мастака былі добрыя стасункі з музеем:

— Працуючы над сваімі работамі і чытаючы творы Якуба Коласа, Васіль Шаранговіч часта ўспамінаў сваё дзяцінства. Думаю, менавіта таму ён ствараў гэтую серыю з такой любоўю. Гэта адны з самых прыгожых ілюстрацый пэмы, якія ёсць у фондах нашага музея. Штогод мы выстаўляем работы, аднак усе 95 твораў яшчэ ніколі не прэзентавалі. Думаю, з цягам часу гэта стане магчымым.

Дастаткова ўвагі на выстаўцы арганізатары надалі жывапіснай спадчыне

«Партрэт паэта Уладзіміра Дубовікі» (серыя «Сябры і аднадумцы»), 2016 г.

майстра. Так, змешчаны аўтапартрэт 2003 года: мастак у задуманні стаіць каля расчыненага акна, а ў ім — Мінск з вышыні шматпавярховіка. У іншай частцы экспазіцыі можна ўбачыць даволі познія палотны, датаваныя 2016 годам, — «Галіна. Партрэт жонкі» і «У майстэрні. Дачка Наташа». Побач — «Бацькі» (з серыі «Мядзельцы» 2017 года). У гэтых ды іншых карцінах счытаецца замалаванне аўтара тымі, з кім крочыў па жыцці, павага і вечная любоў.

Яўгенія ШЫЦЬКА,
фота аўтара

«Перамога» на сцэне

У межах мерапрыемстваў, прысвечаных святкаванню Дня Перамогі, другі раз праходзіць Рэспубліканскі тэатральны фестываль «Перамога». Яго асаблівасць у тым, што ўсе спектаклі, адабраныя для паказу, маюць тэматычную скіраванасць і патрыятычнае гучанне. І гэта зразумела, асабліва сёлета: Беларусь ужо на падыходзе да святкавання 80-годдзя вызвалення ад нямецка-фашысцкай навалы. Адпаведна — і прысвячэнне.

Пачыналася ўсё летась — і цікава была на высокім узроўні. Тады большасць пастацовак былі паводле беларускай ваеннай прозы: хто лепш распавядзе пра нашу вайну, як не мы самі? Спектаклі краналі: кожны мог задумацца пра тое, што перажыў чалавек на вайне, які выбар ён вымушаны быў рабіць штодня, каб набліжаць перамогу.

Сёлета палітра матэрыялу, паводле якога створаны спектаклі, больш разнастайная і больш далёка глядзіць у глыб стагоддзяў. І гэта адна з тэндэнцый, што звяртае на сябе ўвагу. Калі гаворка пра зварот менавіта да беларускай гісторыі — то ахоп па часе атрымаўся значна шырэйшы. Бо прыклады нашага патрыятызму можна шукаць у глыбіні стагоддзяў. Ад самой апякункі зямлі

Гісторыя вядомая, неаднойчы прадстаўленая ў кіно. Таму галоўная інтрыга — а як гэта паказаць у тэатры. Не так проста, таму што спектакль ідзе больш за тры гадзіны і так ці інакш, прымусівае сачыць за лёсамі кожнай з дзяўчат-героінь, якія вельмі хацелі жыць, але былі вымушаны пайсці на вайну.

Для глядачоў больш сталага пакалення гісторыя вядомая, але моладзь можа пра яе даведацца цяпер, у тым ліку праз тэатр. Яшчэ адна адметнасць: распавядаючы пра вайну, тэатры больш арыентуюцца на «глядацкасць», выбіраючы для пастацовак гісторыі нават вядомыя, інтрыгуючы тым, як гэта выглядае ў сцэнічным вырашэнні, у адразненне, напрыклад, ад кіно.

Яшчэ адна такая спроба здзейснена ў Гомельскім абласным драматычным тэатры. Пастапоўку паводле п'есы Віктара Розава «Ляццяць жураўлі» ажыццявіла Марыя Гардзіенка. Гэта паўнаватасны дэбют маладой рэжысёркі пад кіраўніцтвам Сяргея Кавальчыка, які стаў мастацкім кіраўніком пастапоўкі. Спектакль у дзвюх дзёях распавядае пра хітраспільненні лёсаў закаханых, якіх раздзяліла вайна. У свой час савецкі фільм меў каласальны міжнародны поспех. Ці можа спектакль мерацца

П'еса якраз пра тое, як, перажыўшы столькі гора, людзі змалі захаваць найлепшыя чалавечыя якасці — дабрыву і спагаду, каб жыць далей. І гэта, відаць,

сама паказальная і неабходная рыса фестывалю «Перамога»: у ім ёсць зварот да айчыннага матэрыялу. Як гістарычнага, класічнага, так і сучаснага.

Калі пра ваенную класіку, то як жа без Васіля Быкава? Ён адзін з тых аўтараў, чые творы выкарыстала Зінаіда Гурбо ў сваім монаспектаклі «Незагойная рана» (гэта быкаўская назва). Але гісторыя Тэклі, якая страціла сына на вайне, не выглядае асабліва, бо наступнай наваелай для спектакля стала апаўданае Янкі Брыля «Memento mori», па якім адчуваецца бяда, перажытая беларускай зямлёй. І далей уражанне ўзмацняе трэцяя ўмоўная частка — паводле «Балады смяротнікаў» Уладзіміра Караткевіча: тэма лагераў смерці дадае сведчанні пра маштаб трагедыі. Аб'яднанні ў адну пастапоўку творы дапаўняюць адзін другі. Як і наогул у беларускай літаратуры: сказана шмат, па-рознаму, з розных бакоў раскрыты пакуты, да якіх прыгаварыла вайна. Чытаць — не перачытаць. Глядзець і думаць...

Вось і галоўны рэжысёр Слонімскага драматычнага тэатра Васіль Сявец узяў для пастапоўкі беларускі твор, толькі сучасны — драму Васіля Ткачова «Белы ліст» пра апошняга франтавіка, які застаўся ў раёне. Ён можа выказаць сваё жаданне на аркушы паперы. Але тут

ад часу заглябляць у цяжкія тэмы, калі чалавек паўстае на мяжы выжывання. Моцныя эмоцыі правакуюць мысленне і разуменне каштоўнасцей у сучасных людзей, якія жывуць у атмасферы спакою, часам губляючы адчуванне сапраўднага. Найлепшая прышчэпка — гэта творы паводле дакументальнага матэрыялу: калі чалавек думае, што мае справу не проста з мастацкім творам, а з рэальнай гісторыяй, за якой рэальныя асобы, то ўспрымае інакш. Як у дакументальнай драме Галіны Злабенка: у аснове — гісторыі дзяцей вайны, маленькіх дзяўчынак, якія выжылі і сведчаць пра свой боль перад нашчадкамі. «Горкі хлеб» — гэта майская прэм'ера Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горькага, якую ажыццявіў галоўны рэжысёр Сяргей Кавальчык.

Дакументальнасць у ваеннай тэме — адна з тых рыс, што дапамагаюць зрабіць далёкае бліжнім. Дзеля гэтага рэжысёр Вольга Барысаўца стварыла спектакль Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя В. Дуніна-Марцінкевіча «Нюрнберг. Лава падсудных». Сучасны расійскі аўтар Аляксандр Ігнашоў для дакументальнай драмы выкарыстаў стэнаграму Нюрнбергскага працэсу, успаміны сведка, дакументы вайсковых архіваў розных краін. Лаканічнае тэатральнае выказанне (крыху больш за гадзіну) дае магчымасць разважаць пра тое, як свет павінен існаваць пасля вайны, якімі прычынамі кіравацца дзеля мірнай будучыні.

Будучыня і тыя, хто яе вызначаць, — клопат стваральнікаў спектакля «Прыгоды Жука-насарога». Гэта дзіцячы спектакль Продзенскага абласнога тэатра лялек і рэжысёра Алега Жугжды паводле твора Канстанціна Паўстоўскага. Пра тое, што таты, якія пайшлі на вайну, павіны вярнуцца да сваіх сыноў... Як жа фестываль, мэта якога — патрыятычнае выхаванне, без дзіцячага спектакля?

І калі мы называем паказы спектакляў з патрыятычным пасылам фестывалем, то патрэбна і разнастайнасць форм (пра што ўжо згадвалася вышэй). Але закрываць імпрэзу даверылі Гомельскаму абласному маладзёжнаму тэатру з пластычным спектаклем «Вайна і лёсы», аўтарам і пастапоўшчыкам якога выступіла Валерыя Лагута. Прыдумала, аб'яднала, увасобіла ў вобразнай форме. Тут галоўная эмацыянальнасць:

беларускай Ефрасіні Полацкай. Таму, хоць і падаецца, што спектакль Брэсцкага тэатра лялек «Ефрасінія Полацкая. Святыя літары» крыху выбіваецца з агульнага палатна фестывалю, але дае разуменне пра тое, як служыць сваёй краіне праз руплівую штодзённую дзейнасць, праз асвету і культуру. Адметнасць і ў тым, што ўзняў гэтую тэму малады аўтар і рэжысёр Дзяніс Казачук (але на рускай мове). Што адметна, гэта цалкам яго аўтарскі праект, створаны дзякуючы гранту Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у галіне навукі, культуры і мастацтва. Крыху менш чым за гадзіну глядач знаёміцца з этапамі духоўнага шляху святой і разумее, на што здольныя літары, якія паўстаюць са Святога Пісання. І калі ўдумацца, то Ефрасінія вяла сваё змаганне за душы людзей, за каштоўнасці, якія былі для іх важныя, на духоўным узроўні. З такіх тэм варт пачынаць размову пра беларускі патрыятызм.

Але ў фестывалю «Перамога» быў свой план, абумоўлены і магчымасцамі прыезду калектываў у Мінск, і раскладам афіш мясцовых тэатраў, асабліва галоўнай плейоўкі (у цэнтры сталіцы, па вуліцы Энгельса, 7). Таму права адкрыць мерапрыемства далі гаспадарам. Першым для паказу абралі спектакль «А зоры тут ціхія» паводле твора Барыса Васільева ў пастапоўцы расійскага рэжысёра Дзмітрыя Акімава, здзейснены на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы.

з тым фільмам, які часам паказваюць на тэлеканалах, сілай удзеяння на глядачоў? Усё ж розныя віды мастацтва. Але, безумоўна, цікава, як са складанымі псіхалагічнымі ролямі спраўляюцца беларускія артысты. Бо спектакль — гэта расповед чалавечых гісторыяў. А эмоцыі, якія выклікаюць «жывыя» зносіны з публікай, могуць часам даваць больш яркае ўяўленне пра гістарычны кантэкст, у якім разгортваецца дзея: вайна разбурае жыццё людзей. І ўплывае на іх праз час, праз пакаленні.

Пра гэта распавядае спектакль «Мой бедны Марат» Мазырскага драматычнага тэатра імя І. Мележа. Вядомая і вельмі паспяхова п'еса Аляксея Арбузава таксама мела экранізацыю. Зварот да яе Рамана Цырккіна, які здзейсніў пастапоўку, відаць, розлічаны на моладзь. Таму што тры галоўныя героі, зусім юныя асобы, ідуць на фронт, але нават у коле трагічных падзей не перастаюць марыць пра шчасце і шукаць яго.

Не менш паспяхова ў абшарах былога СССР была п'еса «Радавыя» беларускага драматурга Аляксея Дударова. Спектакль паводле яе ідзе ў Драматычным тэатры Беларускай арміі, які калісьці з'явіўся пры актыўным садзейнічанні самога Аляксея Дударова. Уключэнне гэтага спектакля ў фестываль падкрэслівае неабходнасць увасаблення айчынных твораў на сцэне: пра трагедыю беларусаў падчас вайны больш пераканаўча распавялі самі беларусы.

і пачынаецца інтрыга: у ветэрана ёсць блізкія, даволі прагматычныя людзі са сваімі пытаннямі. А за што ён ваяваў? Дзеля чаго рызыкаваў жыццём? Напэўна, каб выкараніць зло, а яно можа мець розныя праявы...

Менавіта дзеля таго, каб выкараніць любыя праявы зла ў людзях, іх трэба час

не проста нагадаць пра мінулыя падзеі і людзей, якія выстаялі ў цяжкі час, але і даць адчуць, наколькі крохкім бывае жыццё...

Ларыса ЦІМОШЫК
На фотаздымках сцэны спектакля
«А зоры тут ціхія»
Фота Лізаветы ГОЛАД

«Пакліч сяброў сваіх...»

Сёння ў сталіцы Башкартастана Уфе адкрываецца II Міжнародны кніжны кірмаш «Кітап-Байрам» — 2024, удзел у якім прымае і беларуская дэлегацыя. Прапануем нашым чытачам яшчэ раз дакрануцца душой да творчасці паэтаў гэтай гасціннай рэспублікі.

Танзіля ДАЎЛЕТБЕРДЗІНА

О, калі б лёсам я тваім была!
На жаль, зусім іначай судзіць Бог...
Ты ўскінуў лук, а я — твая страла,
І ты стралу спыніць, вярнуць не змог!

О, калі б лёсам я тваім была!
На жаль, зусім іначай судзіць Бог...
Дзён пацёркі, што нам вясна дала,
Ты раскідаў у пыл зямных дарог.

Ты запрасі мяне на танец, мілы,
Няхай зайздросцяць зноўку нам з табой!
Пачуцці нашы ўспыхнуць з новай сілай,
Як вернемся на круг заветны свой!

Гудзе зямля ад вогненнага скоку!
Праз гулкі пляск азёрнае вады
Імкнуцца сэрцы ва ўспамін далей,
У тых непаўторных гады...

І як тады, няхай па белым свеце
Нас хваля лёсу ўдалачынь нясе!
Няхай над намі вечна сонца свеціць
І ў небе нам належыць зоркі ўсе!

І хоць згарэла вогнішча пачуццяў
І нас з табой ічасце абміне,
Ды ўсё ж, маю мелодыю пачуццяў,
Ты запрасі на танец зноў мяне!

З башкірскай.
Пераклад Генадзя АЎЛАСЕНКІ

Айгуль ЯМІЛАВА

Воін

я — воін,
падырзаны мячом.
страла ўжо нацягнула цеціву.
дашчэнтту я згарэла
ўся ўнутры.
а звонку?

— як жыла, так і жыву.
ты будзь напаягатове.
мне не вер.
глядзі!
ужо нацэлена страла.
сарвуся —
хоць кахаю ў сэрцы я —
якой бы яму вернай ні была.
прыходзіць ваяўнічасць
да мяне
не кожны раз:
спрацацца хто б хацеў —
леці ветака мілата.
не востры меч!
душа мая
ў палон не кожны раз
(не памыліцца б!)
аддаецца смела.
калі ўпадаюць сэрцы
ў рэзананс,
дрыжыць каменне
старажытных сцен.
даверлівая —
як світалы сон —
даю неасцярожна слабінку.
пусты калчан,
адкінуты ўжо меч —
калі з табой мы
скончылі вайну.
Стралу ты ў гэты момант
адпусціў
мне прама ў грудзі.

я хапаю лук!
хоць боль
такі нясцёрны —
не ўздыхнуць —
ды, воін,
трэба мне з апошніх сіл
хутчэй паслаць
зваротную стралу.
...ляціць мая страла
ў адказ табе.
і погляд,
быццам нежывы,
застыў.
нянавісьць,
што ўзрадзілася,
спаліла
нядаўна збудаваны масты.
«пачуцці», «закаханасць» —
ні пры чым.
ты нават не прыгадвай
гэта ў сне.
цяпер жа, ведай,
сёння і навек —
я — воін,
падырзаны мячом,
з нацэленай стралой
на цеціве.

З башкірскай. Пераклад
Рагнеда МАЛАХОЎСКАГА

Ларыса АБДУЛІНА

Башкавдывізія

78 байцоў славутай 112-й башкірскай
кавалерыйскай дывізіі ўдасноены
звання Героя Савецкага Саюза

Не з-за мора-акіяна,
Не ў даспехах залатых,
А з башкірскіх вёсак, станаў
Сем дзясяткаў удалых.
Да сямі дзясяткаў воем
Маладых, як на падбор,
На вайну ішлі. Конь вобзем
Капытамі біў, а з гор
Рэха славіла батыраў,
Што ішлі на ратны бой
Біць фашыстаў дзеля міру.
На смяротны люты бой
Гналі коней супраць танкаў,
Самалётаў-вараня,
Кроў ракой цякла ў атаках,
Кроў героя і каня.
За Радзіму, Перамогу
Падняліся як адзін.
А да роднага парога
Доўга будзе ехаць сын.
Зачакаліся нявесты,
Праглядзелі вочы ўсе.
Не знаходзяць маці месца,
Пасівелі пакрысе.
Семдзсят гадоў далёкіх,
Восем ічч дадаць да іх...
Пахаронкі бы апёкі:
Не прыйшоў з вайны жаніх.

Генералы... радавыя...
Смерцю лаплены мундзір.
Не, не верце! Усе жывыя!
Верх уззяў Урал-батыр!
Поле бітвы. Гул і стрэлы.
«Паднімайцеся, сыны!»
Сцяг святы данесці трэба
Да рэйстагаўскай сцяны!
Не з-за мора-акіяна,
Не ў даспехах залатых,
А ішло з башкірскіх станаў
Войска хлопцаў удалых.
За Радзіму, за дзяржаву
Не на славу вы ішлі,
Атрымалася ж — на праву
Памяць вечную знайшлі.
Па зямлі сваёй справедвечнай
Ехалі на ратны бой.
Завяла дарога ў вечнасць —
Не было для іх другой.

Гульназ КУТУЕВА

Мая раніца

Жыццё, жыццё...
І кропак выпадковых
У ім няма:
да месца кожны знак.
Зрабі прыпынак,

каб згубіць радасць
даўнейшую.
Разу хапіла
відушчай стаць:
боль спазнаць,
жаль спазнаць,
сум спазнаць...
Уцякачку нажом вострым
пакарала гаспадыня —
няволяй паднярэзала.
Гусі! Дзікія гусі!
Як хачу я ў неба!
Я ж таксама ваша,
свойская толькі,
з крыламі падрэзанымі.
Мала, так мала трэба,
каб прысмак спазнаць
ічасця зямнога
горкі.
Ведаю наперад,
загадзя:
не абсыці, не аб'ехаць
ходад ляза
...пасля
удзячнасць гаспадары.
Але ж, калі прыйдзе пара
і пер'е запэкае кроў,
гусі, дзікія гусі,
паверце:
за вамі ўзнімуся ў сінечу ізноў!
Ужо пасля смерці...
Ужо пасля смерці...

Равіль ШАМАС

Чыё імя?

Калі батыр у моцы сіл
Застыў на снежным перавале,
А ў вышніні такая сін! —
Каго згадае на прывале?

Чыё пяшчотнае імя
У сэрцы маладым трымае?
Ён скажа:
«Любая мая,
Сумую, жонкачка, кахаю...»

А як глухі смяротны жах
Закруціць у пякельным віры.
Што вырвецца, нібыта птах,
З апошнім выдыхам батыра?

Асветліцца апошні крок,
Калі прадстане перад брамай...
Батыр сустрэне чорны змрок
Напаўзабытым словам: «Мама...»

Пакліч сяброў

Жыццё, бывае, крукам гне,
Але павер: усё міне.
Прысядзь, падумай:
Колькі іх.
Сяброў-таварышаў тваіх,
Гатовых падзяліць з табой
Пякучы невывносны боль.
Ці варта ж, дружа, адкажы,
Паддацца слабасці душы?

Стаецца так — іччаслівы лёс
Узносіць да страмкіх нябёс.
Прысядзь, падумай:
Колькі іх,
Сяброў-таварышаў тваіх,
Хто сапраўды саспеў душой
І славу б падзяліць з табой.
Ці варта ўсё зубляць, скажы,
З-за санарліваці душы.

Пачнеш нудзіцца без прычын:
«Няўжо ў свеце я адзін?..
Няма любові» — мовіш ты.
Пакліч сяброў сваіх нябёс.
О, колькі іх, о, колькі іх!
Сяброў-таварышаў тваіх,
Хто ў самы люты, жорсткі бой
Ісці гатовы за табой.

З башкірскай.
Пераклад Іны ФРАЛОВАЙ

ведаеш умовы.
Наб'еш іначай
на ілбе зузак.

Жыццё, жыццё...
Надзеі не пазбавіць.
Гарэць агню
заўжды ў душы жывой.
Наадварот —
вясною сіл прыбавіць,
Ачысціць думкі
капяжом-слязю.

Жыццё, жыццё...
Пытанне на пытанні.
Адно я ведаю:
што гэта не гульня.
Прыўкрасна сёння
і ў пяшчотным ранні
Жыцця імгненне
праслаўляю я.

Зульфія ХАНАНАВА

Маналог свойскай гускі

Гусі! Дзікія гусі!
За вамі ўслед паляцела я.
І мне таксама
неба абняць захацелася.
На жаль,
крылы слабыя
вярнулі на зямлю грэшную.
Але і глытка свабоды
хапіла,

Легенда беларускай музыкі

У Нацыянальным гістарычным музеі працуе выставачны праект, прысвечаны 55-годдзю легендарнага беларускага ансамбля «Песняры», чыя творчасць з'яўляецца часткай унікальнай нацыянальнай музычнай і этнаграфічнай спадчыны Беларусі.

Пачалася гісторыя ансамбля 1 верасня 1969 года, калі Уладзімір Мулявін разам са сваім братам Валерыем і чатырма былымі таварышамі па службе арганізавалі музычны гурт, які стаў апрацоўваць беларускія народныя песні на сучасны лад. Пасля рашэння мастацкага савета філармоніі БССР калектыву «Лявоны» (будучыя «Песняры») атрымалі права выступаць як вакальна-інструментальны ансамбль. Дэбют гурта адбыўся ў 1970 годзе, калі калектыву стаў лаўрэатам IV Усесаюзнага конкурсу артыстаў эстрады, а ў 1971 годзе былі запісаны першыя вінілавыя дыск-гіганы «Песняроў» тыражом у чатыры мільёны экзэмпляраў.

Слава хутка прыйшла да таленавітых музыкантаў. Невялікі ансамбль з Беларусі стаў вядомы не толькі на тэрыторыі Савецкага Саюза, але і па ўсім свеце. Часам артысты давалі па 2—3 канцэрты ў дзень пры поўных залах. Выступленні калектыву праходзілі і ў сацыялістычных краінах, а таксама ў Францыі, Індыі і ЗША. У 1979 годзе ўдзельнікі «Песняроў» удастоіліся звання «Заслужаны артыст БССР», а кіраўнік калектыву

Уладзімір Мулявін — «Народны артыст БССР». У легендарны склад гурта, які праславіў беларускую культуру далёка за межамі нашай краіны, уваходзілі Аляксандр Дзямешка (ударныя), Леанід Тышко (бас-гітара), Анатоль Кашалараў (вакал), Леанід Барткевіч (вакал) і Уладзіслаў Місевич (флейта, саксафон, жалейка, акарына). З часам склад змяняўся, але незменнымі былі любоў да музыкі і цяга да эксперыментаў. Дзякуючы творчым амбіцыям і таленту ўдзельнікаў з'явіліся яркія рок-оперы на вершы вядомых паэтаў Янкі Купалы («Песня пра долю», «Гусяры»), Роберта Бёрнса, Уладзіміра Маякоўскага і іншых. Гэтыя творы, напісаныя складанай музычнай мовай, адносяцца да арт-рока.

Важнай часткай творчасці ансамбля «Песняры» з'яўляюцца перапрацоўкі беларускіх народных песень, якія паспрыялі распаўсюджванню нацыянальнай культуры і дазволілі паглядзець на знаёмыя радкі з іншага боку, а таксама шэраг кампазіцый, напісаных на вершы сучасных паэтаў: «Александрына» Петруся Броўкі, «Завушніцы» Максіма Танка, «Конь незауцугляны» Генадзя Бураўкіна. Да 40-годдзя Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне была распрацавана праграма «Праз усю вайну» — на аснове твораў савецкіх паэтаў-франтавікоў.

«Песняры» выпусцілі 10 дыскаў-гігантаў, якія разышліся сумарным тыражом 12 мільёнаў экзэмпляраў. У 1982 годзе Усесаюзная студыя грамафіс «Мелодыя» ўзнагародзіла вакальна-інструментальны ансамбль залатым дыскам.

У 1971 годзе была знята першая кінастужка з удзелам легендарнага гурта. Гэта своеасаблівы фільм-канцэрт, які сёння дае магчымасць акунцаў і творчы будні калектыву. У наступныя гады «Песняры» прынялі ўдзел у здымках сямі мастацкіх фільмаў.

Сцэнічныя касцюмы «Песняроў».

Сёння беларускі дзяржаўны ансамбль працягвае традыцыі, закладзеныя стваральнікам Уладзімірам Мулявіным. Пад кіраўніцтвам Рамана Козырава гурт папулярызуе культурную спадчыну Беларусі, а таксама захоўвае «залаты» песенны фонд, які застаўся ад першапачатковага складу.

Выставачны праект «Песняры-55» дае магчымасць паглыбіцца ў творчую дзейнасць знакамітага ансамбля, прасачыць этапы развіцця гурта, пазнаёміцца з хранаграфіяй музычных твораў. У экспазіцыі прадстаўлены архіўныя фотаздымкі, якія размеркаваны па тэматычных зонах, пачынаючы з юнацтва стваральніка гурта Уладзіміра Мулявіна. Таксама можна пазнаёміцца з матэрыяламі часопіса «Круглянд», якія расказваюць пра гастролі вакальна-інструментальнага ансамбля «Песняры». Ключавое месца на выставе займаюць арыгінальныя эскізы сцэнічных касцюмаў,

Фрагмент выставкі.

самі сцэнічныя касцюмы, нотныя рукапісы, музычныя інструменты ўдзельнікаў гурта (саксафон, габоі, сінтэзатар). У кожнай тэматычнай зоне размешчаны грамафонныя пласцінкі з QR-кодамі, з дапамогай якіх можна праслухаць знакамітыя кампазіцыі ансамбля. На выставе таксама гучыць музыка ў выкананні гурта «Песняры», можна паглядзець урывкі з розных выступленняў ансамбля.

Экспазіцыя створана на аснове калекцыі Нацыянальнага гістарычнага музея пры садзейнічання Беларускай дзяржаўнай філармоніі, Беларускага дзяржаўнага архіва кінафотонадакументаў, Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва, Музея У. Г. Мулявіна і Беларускага дзяржаўнага ансамбля «Песняры».

Лізавета КРУПІНЬКОВА,
фота аўтара

зваротная сувязь

Экспедыцыя ў літаратурныя глыбіні

Канал «Культура» Беларускага радыё запрашае слухачаў літаратурна-мастацкай і пазнавальнай перадачы.

У выхадныя — праект Навума Гальпяровіча «Сучаснікі. Літаратурныя партрэты», прысвечаны памяці паэта Юрыя Сапжаква.

У нядзелю і панядзелак — радыёверсія тэлеперадачы «Суразмоўцы» Навума Гальпяровіча — сустрача з супрацоўнікамі Дзяржаўнага музея Петруся Броўкі Дарыяй Карчажкінай.

Па буднях у праграме «Літаратурная анталогія» — старонкі рамана Фёдара Дастаеўскага «Браты Карамазавы» (у выкананні Алега Вінярскага). У «Радыёбібліятэцы» з панядзелка да пятніцы — раман Івана Чыгрынава

«Плач перапёлкі» (у выкананні Маргарыты Захарыя).

У праграме «Прачулым радком» у выхадныя — вершы Алеся Звонака. У перадачы «Літаратурныя гісторыі» — апавяданні айчынных і замежных аўтараў.

Для юных прыхільнікаў мастацкага слова — праект «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя». Штовечар у 21.00 «Вячэрняя казка» для самых маленькіх.

Праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі, навінкамі беларускіх выдавецтваў і зместам новага нумара «ЛіМа».

У праграме магчымы змены. Расклад перадач канала «Культура» даступны на сайце www.radiokultura.by і ў сацыяльных сетках.

Адрас рэдакцыі:
Юрыдычны адрас:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарова, 19
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны:
галуны рэдактар — 325-85-25
адказны сакратар — 377-99-73
аддзелы крызіс і бібліяграфіі;
прозы і паэзіі; мастацтва — 317-20-98
бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень у пятніцу.

Падпісныя індэксы:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальныя льготны для настаўнікаў;
63852 — ведамасны;
63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі № 7 ад 10.12.2012, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

24 мая — у Цэнтральную гарадскую бібліятэку імя Янкі Купалы (вул. В. Харужай, 16) на творчую імпрэзу, прысвечаную 25-годдзю часопіса «Новая Нёмна» літаратурная». Пачатак у 17.30.

25 мая — у КЦ «Каўчэг» (Даўгінаўскі тракт, 164. 1-ы паверх) на музычна-паэтычную кампазіцыйна «Ад Вадохрышча да Вялікадня» ў межах велікодлага праваслаўнага фестывалю «Радасць» з удзелам Кацярыны Стройлавай і Таццяны Любімавай. Пачатак у 12.00.

26 мая — на творчую сустрэчу з пісьменнікамі аддзялення і прэзентацыі

кніг на плошчы Свабоды (побач з ратушай). Пачатак у 16.00.
28 мая — на пасяджэнне літаратурнай гасціўні «Верасок» (вул. Адзіноца, 24). Госць — Уладзімір Мазго. Пачатак у 10.00.
28 мая — у бібліятэку № 5 (вул. Казлова, 2) на пасяджэнне клуба МГА СПБ «Азарэнне», заснаванага пры дзяржаўнай установе «Тэрытарыяльны цэнтр сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва Савецкага раёна г. Мінска», «Аўтарскае «Я» ў літаратуры» — гутарка-абмеркаванне. Пачатак у 17.30.

29 мая — у Цэнтральную гарадскую бібліятэку імя

29 мая 85-гадоўя юбілей святкуе Дзеніслаў Нічыпаровіч.

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь,
грамдаскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі», рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"»

Галуны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная калегія:
Алесь Бадак
Дзяніс Барсукі
Віктар Гардзей
Уладзімір Ніламедаў
Вольга Дадзімава
Алесь Марціновіч
Вячаслаў Нікіфарав
Мікалай Чаргінец
Іван Чарота
Іван Шэйнер